mum relictum, ut habetur *in dict. leg ſi uſuſfructus in principio.*

Item, ſi defunctus non ita alternativè legaret: ſed per viam legati, de pluribus rebus faceret majoriam in filium majorem ſubplicando Regi, ut eam confirmaret, & quod ſi Princeps non confirmaret, quod faciebat majoriam, de una ex illis in tertia bonorum: tunc enim, & ſi moriatur filius antequam Princeps declaret, tranſmittet ad filium rem, quæ relicta eſt in tertia bonorum, *leg. ſi quis ita ſic ſcripſit, ff. de hæredibus inſtituen.* neque obſtabit, *leg. hujuſmodi, ff. quando dies legati cedit*, quia in iſto caſu in omnem eventum, res legata erat perventura jure majoriæ: quod non eſt in caſu, *leg. hujuſmodi*, & quia quando relinquitur jure majoriæ, non ſolum relinquitur primo: verùm omnibus deſcendentibus, & ſic non eſt, quid tractetur de jure tranſmittendi, ſeu de die legati cedentis. Imò, cum in omnem eventum, illa res debeat eſſe majoriæ, poſſet filius accipere ejus poſſeſsionem, ſtatim, pro quo facit gloſſ. *in dict. leg. hujuſmodi, & leg. Julianus, ff. de condiction. indeb. leg. cum quidam, ff. de acquiren. hæreditat. leg. antiqui. ff. ſi pars hæred. penult. leg. ſi pater, ff. de ſolut. leg. ſi duobus, §. fin. & leg. qui filiabus, §. 1. ff. de legatis 1.*

Nota etiam in materia iſta, quod facultas Principis, data ad faciendum majoriam per viam teſtamenti, vel durationis inter vivos, vel uti vellet, intelligi debet dummodo ille cui datur, ſit capax factionis teſtamenti, *leg. verbis, ff. de verbor. ſignificat. & §. in extraneis, inſtit. de hæred. qualit. & differ. facit leg. ſi quando, C. de inofficio. teſtament.*

Item nota, quod ſi quis fecit majoriam, & miſit ad Regem, ut confirmaret, & tempore confirmationis, qui majoriam fecit, ſit furioſus, quod non tenebit confirmatio, *leg. ſi quis alicui, ff. de acquir. hæred.* & vide *leg. fin.* & ibi gloſſ. & Bart. *ff. de bonor. poſſeſ.*

Item, & adverte: quia & in iſtis facultatibus conceditur, quod poſsit addere, & augere in majoria, quidquid voluerit, & multotiens poterit dubitari, in his quæ addit, an videtur repetere titulo majoriæ, & ut bona, quæ addit ſint majoriæ, ad quod vide text. notabilem, *in leg. Scævola, ff. de verbor. ſignificat. & leg. libertis, ff. de condition. & de demonſtat.* & junge dict. Bart. *in leg. ſi tibi pure, in fin. ff. de legat. 3.*

Sed quid, ſi mercator hujus Regni exercet mercantias extra Regnum, ubi non eſt neceſſaria iſta facultas ad majoriam: quia legitima filiorum non eſt ita ampla, prout eſt in iſtis Regnis, an poterit de talibus bonis conſiſtentibus extra Regnum diſponere, ut emantur ex eis bona, quæ ſint majoriæ, vel vinculando illa, prout poſſunt cives Regni, ubi ſunt mercantiæ? Videtur dicendum, quod non: & quod talia bona mobilia debent ſequi perſonam, ex eo quod Bald. vult. *in leg. mercatores, C. de commer. & mercator.* dicens, quod mobilia concernunt perſonam: immobilia autem territorium, ubi ſita ſunt, & in iſtis mercantiis, ſeu mobilibus, quæ non ſunt perpetuò deſtinata ad locum, ubi ſunt. Idem vult, & pulchrè Salicet. *in leg. 1. C. de ſumm. Trinitat. & Fide Cathol. leg. ex facto, §. rerum autem, ff. de hæred. inſtituen. leg. uxorem, §. legaverat, ff. de lega. 3.* & tradit latius Joann. Lecirier, *in ſuo tractat. Juris primogenituræ, lib. 2. quæſt.* 8. ubi alleg. dict. Bald. quod facit in oppoſitum, & ipſe allegat de pace jur. fir. & debet dicere de pace tenenda, *colum. 2. num. 9.* ubi dicit, quod bona mobilia cenſentur de territorio, ubi reperiuntur, & quod populo, ſeu fiſco illius loci confiſcantur: ſed tandem reſidet in concluſione, Salicet. *ubi ſupra*, an ſint ibi perpetuò deſtinata, vel ne. Quid autem eſſet dicendum, ſi bona eſſent immobilia? Vide per dictum Joann. *in dict. tractat. & lib. quæſt. 7. ubi late.*

Et quid ſi habens facultatem ad faciendum majoriam, cum eam facit, dicit, quod facit diſponendo de tertia, & quinta bonorum: bona tamen, quæ ponit in majoria excedunt tertiam, & quintam, an ſuſtinebitur majoria, virtute facultatis? Vide quod dicit Bart. *in leg. ambitioſa, in fin. ff. de decret. ab ordin. faci. & in quæſt. per eum diſputata*, quam ibi refert, & vide text. & ibi Abb. *in cap. niſi eſſent, de præbend.*

Nota etiam, quod ſi habens facultatem fecit majoriam, ſi poſtea impetret facultatem, ut poſsit eam revocare, non videtur ex ſola impetratione, iſta illam revocare, *leg. forma. §. fin. ff. de cenſib.* & text. cum gloſſ. *in cap. ex tenore, de reſcript.*

Item, quid ſi ex facultate regia, vel ex diſpoſitione legis Tauri, revocet quis majorem factam, in filium majorem cum certo onere, de præſtando aliis filiis certam quantitatem, & inſtituat majoriam in ſecundum filium, non repetens dictum gravamen, an cenſeatur repetitum? Videtur, quod ſic, per text. & quod ibi nota. Bart. *in leg. Caſo, in princ. ff. de ali. & ciba. lega.*

Sed quid, ſi Rex conceſsit facultatem faciendi majoriam, ſub conditione, ſi uxor ejus, vel talis eorum filius conſenſerit, contingit, quod is cui data fuit talis facultas, fecit majoriam de rebus deſignatis, dicens, quod facit ſub conditione prædicta, ſi uxor, vel filius conſenſerit, & demum conſenſit, uxor, vel filius: eo tamen tempore, quo jam ille, qui fecit majoriam, erat deportatus, vel apud hoſtes, vel jam in articulo mortis carens loquela, an valebit conſtitutio iſta majoriæ? Et facit, quod non valeat notabile dictum Bart. *in leg. poſtquam, in princ. ff. ut lega. ſeu fideicommiſſ. no. cavea.* quod fortè bene procederet in eo, qui de jure jam erat incapax ad faciendum actum, veluti in eo, cujus bona jam erant publicata, quo caſu loquitur Bart. vel in capto apud hoſtes: non tamen fortè procederet in eo, qui de facto non poterat, ut in eo, qui perdidit loquelam: nam cum ille præſumatur in eadem voluntate durare, *leg. eum qui, ff. de probat.* gloſſ. *in cap. de neptis 31. quæſt. 2.* & accedat conſenſus tempore habili, de jure ad actum: videtur, quod actus tali caſu teneret: non tamen teneret ſi conſenſus accederet poſt mortem ejus, qui facit, ut probat text. per locum ab ſpeciali, *in leg. ſi pater, ff. de manuvindi.*

Sed pone, quòd data eſt facultas ad majoriam faciendam ſub conditione, ſi dotaverit competenter filias, pater verò dotavit filias tradens eis certa bona in dotem, & fecit de aliis bonis majoriam, & poſtmodum illa bona fuerunt filiabus evicta, an filiæ poterunt agere de evictione, vel reſcindere majoriam, tanquam non ſervata conditione? Vide text. cum gloſſ. qui videtur probare, quod ſic, *in leg. ſi vero, §. ſi patronus, ff. de ope. liber.*

Item, quid ſi Princeps conceſsit facultatem faciendi majoriam in unum ex filiis, quem elegerit, an poſſit eam facere in caſu, quo non habet, niſi unum tantum filium? Et videbatur, quod non, *per leg. 1. in princip. juncta, leg. utrum, ff. de aſsignan. liber. gloſſ. inſtit. de aſig. liber.* in contrarium facit: quia Principis intententio in hoc non repugnat: imò magis favet, quando unus tantum eſſet filius, ex quo præjudicium aliis non irrogatur, & quia dictæ ll. procedunt in melioratione inter plures, quæ non cadit in uno: majoria vero bene cadit in uno.

Adverte etiam, quod ita licentia, ſeu facultas regia, quando eſt neceſſaria ad majoriam fiendam, debet præcedere, ut cavetur *leg. Taurina* 42. bene tamen ſufficeret, ſi poſt factam majoriam, Princeps eam confirmaret, ut eadem leg. colligitur, & probatur ex his, quæ notant Hoſtien. Cardin. & Abb. *in cap. innotuit, de elect. & præpo.* Alexand. *in cap. quicunque 2. 50. diſt.* Sed dubium eſt, an poſt talem confirmationem poſſet qui fecit revocare majoriam, ſi fecerat eam per viam donationis inter vivos? Et videtur, quod ſic, traditione non ſequuta, vel cum ex cauſa non oneroſa facta fuit, *juxta leg. 44. in ordin. Taurin.* illa tamen lex loquitur, quando præceſsit licentia, non quando confirmatio fuit ſubſecuta: ſed videtur idem dicendum: quia talis confirmatio intelligenda eſt, ſecundum naturam actus, qui confirmatur, *leg. fin. C. de non numer. pecun.* tu cogita. Sed

quid

quid, ſi ille in quem facta fuit majoria, erat incapax, & Rex habilitabit eum, an qui conſtituit majoriam, poterit revocare in caſu, quo poteſt revocari majoria? Et ex dictis Alexandrini *ubi ſupra* colligitur deciſio quòd, aut ipſe conſtituens majoriam, ignorabat habilitatem, & poteſt revocare cum ſciat, aut ſciebat, & non poteſt, vide ibi per eum.

Adverte etiam, quod ex licentia ad faciendum majoriam in unum ex filiis, ſi deficiat maſculus, poteſt fieri in fœminam filiam, ut dixi, *in leg. 2. tit. 15. 2. part.* & vide *leg. 2. §. filiis ibi utique, & filiabus, ff. ad Tertul.* & ibi Bart.

Et quid, ſi conceditur facultas faciendi majoriam, alicui in unum de conſanguineis ſuis, an poſsit in conſanguineos ex parte matris? Text. videtur, quod non *in leg. 1. ff. de jure immu.* ſed attenta conſuetudine loquendi, in vulgari in Hiſpania contrarium crederem.

Sed quæro, quid ſi Rex revocet omnes facultates ad majorias per ſe à tali tempore conceſſas, an effectus iſtius revocationis extendatur ad majorias jam factas, & præſertim, quarum jam eſt in donatarium tranſlatum dominium? Et videtur, quod non ex dicto Bald. *in leg. 1. col. 3. verſic. & facit ad quæſtionem, ff. ſol. mat.* ubi videas, quia vult, quod dominium non revocetur jam tranſlatum, & ſi Princeps revocaſſet etiam, quo ad effectus ſequutos.

Item quæro, an per talem revocationem facuſtatum ſubvertantur, etiam majoriæ, quæ ex lege Regni in tertia, & quinta fieri poſſunt abſque aliqua facultate? Et videtur, quod non, quia Princeps ſuum non legis aufert privilegium, & ad hoc facit bonus text. *in leg. nam ſimiles, ff. de injuſt. rupt.*

Item quæro, cum *ex leg. Thaurina*, licentia Regis debet præcedere majoriam, & non ſufficit, ſi ſubſequatur, an hoc procedet, etiam ſi faciens majoriam unicum tantum habuiſſet filium? Et in hoc in quæſtionibus illius viri doctiſsimi de Mieſſes reperi, quod limitabat dictam legem Thauri, niſi ille, in quem fecit pater majoriam, eſſet unicus patri ſuo, & hoc dicebat eſſe ſingulare, & verum allegabat text. & ibi Bart. *in 3. oppo. in leg. poſthumus, in princ. ff. de injuſt. rupt.* de quo ego dubito, cum non reperiam rationem diverſitatis, an ſit unus, vel plures filii, cum eadem qantitas legitimæ debeatur uni, quæ & pluribus imo, & major: cum ſi unus ſit, non cadat melioratio tertii, neque quinti, & ex vinculis, & prohibitionibus majoriæ eadem læſio inferatur, quoad gravamina filio unico, ſicut ſi eſſent plures, limitabat etiam *dictam leg. Thaurinam*, in caſu, quo ante majoriam fuit data facultas: nam ſi ejus vigore facta fuit, ſi poſtea revocetur, vel ex aliqua cauſa deſinat, ſi poſtea Rex iterum eam concedat, reconvaleſcet majoria, *per leg. ſi quis filio exhæredato, §. irritum, ff. de injuſt. rupt.* & ibi Bart. *in princ. & in pen. oppo. & in leg. poſthumus, in princ. in 3. oppo.*

Sed pone, quod cavetur in majoriæ inveſtitura, quod filius baſtardus legitimatus poſsit ſuccedere in majoria, ſi ſibi à patre relinquatur, pater ante legitimationem reliquit majoriam fililo baſtardo nondum legitimato, legitimavit tamen eum poſtea, an ſuccedet in majoria? Videtur, quòd non: tam ex dictæ leg. Thaurinæ diſpoſitione, quæ facit in argumentum, *quam per leg. in tempus, & leg. ſi extraneum, §. 1. ff. de hæred. inſtituen.*

Quid tamen, ſi cum impetrat legitimationem, vel alias cum legitimat, dicit, quòd facit hoc ut ſuccedat in majoria? Videtur, quod ſufficiat, *argum. leg. ſi quis hæres, ff. de injuſt. rupt. & leg. Pamphilo, § propſitum, ff. de lega. 3.* & bene conferunt, quæ tradit Jaſon. *in repet. leg. quominus, ff. de flumi. 21. quæſt.*

Item nota, quod ſi majoria fieret ſub conditione, ſi Princeps eam confirmet, tenebit, ſi ſequatur confirmatio, *ex leg. Thauri*, & vide 12. *quæſt. 5. in cap. quia Joann.*

Item pone, quod habens facultatem fecit majoriam in filium, & cum haberet uxorem prægnantem, dixit, quod poſthumo, vel poſthumæ, quæ erat in utero legabat mille pro alimentis, contigit, quod naſcuntur duo maſculus, & fœmina ex eodem ventre, an vitiabitur conſtitutio majoriæ? Dic, quod non, ſed quilibet poſthumorum habebit mille, quæ fuerunt relicta, *leg. ſi ita ſcriptum, in princip. ff. de libe. & poſt.* gloſſ. & Bart. *in leg. 3. §. fin. ff. eod.* gloſſ. *in leg. 3. ff. de injuſt. rupt. in verb. ſi naſcuntur.*

Adverte etiam, quod licèt ex leg. Thaurina, licentia debeat prçcedere, hoc procederet quando alias non eſſet valida conſtitutio majoriæ, ſi tamen ſine licentia eſſet valida, tamen ad valorem aliarum vocationum, vel prohibitionum alienationis, ſeu alias qualitates eſſet neceſſaria facultas regia, ſi talis facultas ſubſequatur conſtitutionem, bene tenebit, & una convertetur in aliam, unde defuncto conſtituente cum prima majoria tenebit, ſubſecuta facultate ad illas qualitates, quæ erant neceſſariæ ad ejus valorem, argum. text. cum gloſſ. & ibi Bar. *colum. 2. in leg. 2. in princ. ff. de vulg. & pupil.* licèt enim prius fecerit majoriam ſine regia licentia, illa confirmabitur, ſeu validabitur, ſi poſtea habeat licentiam regiam ad conſtituendum majoriam, ut probatur per text. *in leg. ſi quis filio, §. irritum, ff. de injuſt. rup.* & ibi Bart. & vide multa, quæ in propoſito adduci poſſunt, de quibus per Jaſon. *in repet. leg. quominus, ff. de flumi. quæſt.* 21. cogita tamen.

Sed quæro juxta ea, quę poſt principium hujus gloſ. dixi, quod Rex conceſsit facultatem alicui faciendi majoriam in quarta parte bonorum ſuorum, an per hoc videatur ſibi ſublata facultas, ne faciat in tertia, juxta ll. Regni? In quo videtur dicendum, quod non, per text. *in leg. non tantum, §. ſi emancipatus, ff. de bon. poſſ. contra tab.* & ibi Bart. & facit *leg. legatum, ff. de fund. inſtru.* neque obſtat, *leg. ſi ita quis, ff. de vulg. & pupil.* quia reſponde, ut ibi per Bart.

Quid autem, ſi Rex dedit facultatem faciendi majoriam alicui in unicum filium, quem tunc habebat, & poſtea naſcitur ſibi alius filius, an poterit facere majoriam, adhuc ex vigore facultatis? Dic, quòd non, per text. *in leg. ex facto, in princ. ff. de vulg. & pupil.*

Item adverte, quod ſi non habens facultatem, facit majoriam per viam donationis in unum, & in ejus defectum in alium, translato dominio in primum, non transfertur in ſecundum mortuo illo, unde ſi primus alienaret, vel alii concederet, teneret alienatio, ita colliget *ex deciſ. quadam Guidonis, in deciſ. Delphinatus, quæſt.* 512. & intellige de carente facultate à Principe, vel à lege propter ea, quæ habentur *in leg. 7. tit. 4. part. 5. & in leg. Thaurina.*

Quid autem, ſi quis faciat majoriam de omnibus bonis ſuis, an veniant bona futura? Et dic, quod non, *leg. ſi ita, ff. de auro. & argent. legat.* Bald. *in §. ſimiliter, de contro. inveſt. in fin.* ſed quid ſi Princeps legitimavit ad petitionem patris, vel alias filium baſtardum, & conceſsit, ut poſsit in eum facere majoriam, an verſa vice videatur, data eadem licentia filio, ut fortè ditatus de his, quæ acquiſivit, faciat mojoriam in patrem, ex vigore facultatis, ſi erat neceſſaria? Vide per Felin. *in cap. poſtulaſti, de reſcrip. in quæſt. illa an extendatur diſpenſatio*, ex cujus dictis videtur, quod non.

Pone autem, quod Rex dedit licentiam faciendi majoriam in filium fratris: quia is cui dedit, non habebat filium, an ſi poſtmodum naſcatur ſibi filius, poterit ex iſta facultate facere in eum majoriam? Et videtur, quòd non: quia eſſet extenſio de perſona ad perſonam in materia odioſa, ex notatis per Bald. *in leg. ſed & milites, in princ. ff. de excu. tutor.* & per Franciſ. de Aret. *in leg. gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de liber. & poſthum.* & quia hic eſt major ratio prohibitionis, ut filius non gravetur in legitima, & ſic Princeps eſſet difficilior in concedendo: & facit pro hoc, nam ſi Rex concederet alicui caſtrum, ut poſt vitam illius maneret jure majoriæ, in quendam nepotem filium fratris donatarii, tunc propter nativitatem filii, non excludetur ille nepos filius fratris, ut vult Bald. *in leg. cum acutiſsimi, C. de fideicommiſ. in fin.* ſed

con-

ſos, (5) o en fecho de ſu ſepultura, (6) alguna coſa, que fueſſe contra ley, (7) o contra la vſada coſtumbre de la tierra, o contra ſu fama, o a deshonrra de los parientes del, non deue ſer guardado tal mandamiento: e aura la manda aquel a aquien fue mandado algo, porque fizieſſe eſto, maguer non lo cumpla.

LEY XXXIII.

Como vale la Manda que es fecha a muchos, e en que manera la deuen partir.

A Vno, o a muchos, (1) puede ſer fecha manda de vna coſa. E quando la fazen a muchos, quier ſea fecha a todos ayuntadamente, o a cada vno por ſi, (2) vale la manda, e deuenla partir todos entre ſi egualmente. E ſi por auentura, alguno dellos muriere en ante que el teſtador, (3) o, biuiendo, renunciaſſe ſu parte; (4) o acaeſcieſſe otra razon alguna, (5) por que non la ouieſſe aquel a quien fuera mandada; eſtonce, acreſcerle y a (6) aquella parte a todos los otros,

---

conſidera, ſi fortè hoc poteſt limitari, ſi conceſsio Principis totaliter tenderet in favorem patrui, ut quia Princeps ad illum, non ad filium fratris habebat affectionem, & probaretur iſta limitatio, ex dictis ejuſdem Bald. *in dict. leg. cum acutiſsimi, in fin. & facit leg. ſed & ſi plures, §. in arrogato, ff. de vulg. & pupil. & leg. ſocium qui in eo, ff. pro ſocio.*

Sed an, ſi quis fecit majoriam ſine licentia Principis, an ſi Princeps poſt illius mortem illam confirmet, teneat? Vide Angel. per text. ibi, quod ſic, *in leg. penult. in addit. ad Bart. C. de præpo. ſacri cubi. lib.* 12. & vide text. not. *in cap. quia Joann. 12. quæſt.* 5.

Quid autem, ſi in facultate regia ad majoriam dicitur, quod dotatis filiabus poſsit facere majoriam, qualiter hoc intelligatur, quod ſint dotatæ, vide, quæ notat Bald. *in leg. fin. colum. 3. in quibuſdam quæſtionibus, C. de pactis*, & idem Bald. *in leg. ſi plures, colum. penult. C. de condit. inſer.* & Bart. *in leg. cum plures, §. penul. ff. de admi. tutor. & in leg. Titio. §. Titio certum, ff. de condit. & demonſtrat.* & quia Doct. amplo ſtilo comentati ſunt, dictam leg. nemo poteſt, de qua iſta ſumpta eſt, ego ſimiliter iſtam leg. his laboribus, pro communi utilitate ornare decrevi, & labores iſti pro majori parte fuerunt illius, docti viri licentiati de Mieſſes, in quibuſdam ſuis recollectis quæſtionibus, in iſta materia, & tam iſtæ quæſtiones, quàm aliæ multæ, ſparſæ in iſta materia per iſtos libros partitarum fuerunt dicti Domini, aliquibus per me additis ejus anima requieſcat in pace, qui ſperabat favente Deo in iſta materia majoriæ, ad noſtrum modum Hiſpanicum, pleniori ſtilo multa, & practicabilia, & nota. digna tradere, ſed morte præventus, & quia ante mortem monaſticam vitam elegit, non potuit, & ne mireris ſi aliqua ex his tibi videantur, non ita digeſta, ut oportuit, tum quia ille in dictis recollectis non habuit rem iſtam pro perfecte abſoluta, ſed tantum in progreſſu ſuorum ſtudiorum induxit, ll. ad iſtas quæſtiones, tum etiam, quia mihi homini valde occupato deficit, tempus ad maturius cogitaudum. Tu lector amantiſsime cum caſus occurrerit latius cogitabis, & pro levamine laboris tibi iſta placebunt: ſufficit enim ſi cui, vel in paucis amici labore conſulatur, *leg. tutor. C. de negot. geſt.*

(4) *Mandaſſe fazer.* Concord. *cum leg. ſervo. alieno, §. fin. & leg. ſi quis inquilinos, §. fin. & leg. filiusfamilias, §. ædes, ff. de lega.* 1.

(5) *Hueſſos.* Concord. *cum leg. quidam, in princ. ff. de condit. inſtitut.*

(6) *O en fecho de ſepultura.* Ut ſi mandavit ſibi fieri ſepultura magni ſumptus, quæ ſtatui ſuo non eſſet conveniens: alias hæredem privat: nam talis voluntas non eſt ſervanda, nec heres perderet hæreditatem, ita exemplificat Paul. de Caſt. *in d. leg. ſervo alieno, §. fin.* & facit ad eum, qui ſucceſſorem in majoria tali onere gravaret, vel ſecundum Paul. de Caſtr. ibidem, ſi mandaret, ſe ſepeliri cum melioribus veſtibus, quas habebat, vel anulis, ut faciebant pagani, qui de alio ſæculo non cogitabant, & facit ad quæſtionem, quam latè tractat Alberic. *in dict. §. fin. de milite*, qui more ſolito, cum indumentis ſingulis, & æquis coopertis ſepelitur apud Monaſterium Prædicatorum, an de iſtis debeatur quarta presbytero parochiali? Vide ibi latè.

(7) *Contra ley.* Adde *leg. conditiones contra edicta, ff. de condit. inſtitut. & eod. tit. leg. conditiones*, quæ contra bonos mores.

LEX XXXIII.

Si eadem res uni, vel pluribus legatur conjunctim, vel diviſim, valet legatum, & æqualiter eam divident: & ſi eorum aliquis ante teſtatorem moriatur: vel ſi in vita teſtatoris parti ſuæ renuntiet, vel alias ei non pertinet: tunc portio ſua accreſcit collegatariis. Hoc dicit.

(1) *En muchos.* Proſequitur not. per Azon. *C. eod. in ſumm. colum. 7. verſic. item legari poteſt uni, & legari poteſt pluribus.*

(2) *Por ſi.* Quid ſi aliqui ſunt conjuncti, alii vero diſjuncti? Dic, ut per gloſ. & Bart. *in leg. plane, in princ. ff. de legat. 1. in gloſſ. ſuper verb. poteſtate*, & intellige, ut per Paul. de Caſtr. *in dict. leg. ſi pluribus, colum.* 1. quod ibi conjuncti fuerunt verbis tantum, ut quia teſtator dixerat æquis portionibus, licèt non poteſt negari, quin ſit divinare ad illum text.

(3) *En ante que el teſtador.* Adde *leg. unicam, §. pro 2. C. de caducis tollen. & leg. ſi Titio, & Mævio, §. Julianus. ff. de legat.* 2. & quid ſi tempore teſtamenti jam legatarius cum alio conjunctus erat mortuus? Vide *in dict. leg. unica, §. in primo*, & ibi gloſſ. in parte ad illos.

(4) *Renunciaſſe ſu parte.* Adde *§. ſi eadem res, inſtit. de legat.*

(5) *Otra razon alguna.* Vide per gloſſ. *in dict. §. ſi ead. ſuper verb. defecerit.*

(6) *Acreſcerſe y a.* Ut *in dict. §. eadem, & in dicta leg. unica, §. in primo, & §. pro ſecundo*, ſi tamen deficiat legatum, propter defectum legatarii, vel propter ejus delictum tale, quod legatum debeat fiſco applicari: tunc non accreſcit conjuncto, *ut in leg. ſi Titio & ei capere non poteſt, ff. de legat.* 2. ſi vero legatum deficiat ratione rei legatæ, tunc etiam non accreſcet conjuncto, *ut in leg. hujuſmodi, §. ſi Titio, ff. de legat.* 1. ſi vero legatum deficiat attenta perſona legatarii, vel mixta conſideratione rei, & perſonæ legatarii, vel ipſius legantis, tunc dic, *ut in leg. plane, §. ſi duobus, & §. ſequenti. ff. de legat.* 1. & vide in iſta materia ſingulariter, per Bart. *in dict. leg. hujuſmodi, §. ſi Titio* 1. cum aliquibus ibi additis, per Joan. de Imol. & Alexan. & quia lex iſta tractat de materia juris accreſcendi, inter collegatarios, adde latius *in leg. unica, §. his ita diffinitis, C. de caducis tollend. & in leg. re conjuncti*, ubi Bart. latiſsimè *ff. de legat.* 3. Et aliqua ex multis, quæ in iſta materia cumulavi, hic annotare decrevi: nam, & ſi conditio adjecta uni conjunctorum in ejus perſona deficiat, non ex hoc minuitur: imò augetur jus alterius, *leg. ſi tibi, & ei qui, ff. de legat.* 3. quæ lex eſt ſatis notabilis, not. etiam, quod in habitatione pluribus relicta, habet locum jus accreſcendi, vid. *leg. codicillis, in princip.* & ibi Bart. *ff. de uſufruct. lega.* Item ha-

otros, a quien fueſſe mandado, como ſobredicho es. E tal manda ſe faria ayuntadamente, en eſta manera, como ſi dixeſſe (7) el teſtador: Mando a fulano, e a fulana, tantos marauedis; o, tal coſa: nombrandolos todos, vno a vno ſeñaladamente, quantos fueſſen aquellos a quien lo

---

habet locum inter duos correos, quibus eſt relicta liberatio, *leg. ſi bis*, & ibi Bart. *ff. de libera. legat.* Item etiam jus accreſcendi habet locum in legitima, vide per Bald. *in leg. unica, §. in primo, colum. 3. C. de caducis tollend.* & vid. de hoc plenius per Alexand. *in leg. plane, §. ſi duobus, colum. 3. ff. de legat.* 1. Et utrum filio inſtituto in legitima, tantum accreſcat totum reſiduum, per jus acreſcendi? Vide Bald. *in leg. unica, colum. 6. C. quando non petent. partes*, habet etiam jus accreſcendi locum, in donationibus cauſa mortis, *leg. unica, §. cum autem, C. de caducis tollend.* adde Bald. quem vide *in leg. unica, col. 13. C. quando non petent. part.* Adverte etiam, quod conjunctus per jus accreſcendi, præfertur venientibus ab inteſtato, in eo, quod non poteſt capere conjunctus ratione incapacitatis, vide per Bald. *in leg. eam quam, colum. fin. C. de fideicom.* dixit etiam Bald. *in leg. unica, §. in primo, in princip. C. de caducis tollend.* quod etiam inutilis conjunctio parit jus accreſcendi. Quærit etiam Bald. *in dict. leg. unica, §. ubi autem, colum. penul.* an ſi diſpenſatum ſit cum patre, quod poſsit legare duobus filiis ſuis ſpuriis, uſque ad certam quantitatem, vel quidquid pater voluerit, nunquid inter eos habebit locum jus accreſcendi? Et primo dicit videri, quod non: quia diſpenſatio, ut odioſa, eſt reſtringenda: ſed contrarium videtur, ſecundum eum, quia voluntas teſtatoris favorabilis eſt, & amplificanda: demum dicit de hoc minime dubitandum, ſi eſſent legitimati.

Et poteſt induci ad quæſtionem majoriæ, ut ſi ex privilegio Principis, quis faciat majoratum in duos filios, vel nepotes ſpurios, quod in defectum unius, alter habeat totum per jus accreſcendi, quando majoria fieret per modum ultimæ voluntatis: dixit tamen Bald. *in leg. ſenium, in fin. C. qui teſtament. facer. poſ.* quod relictum, quod capit vires ex diſpenſatione, non recipit jus accreſcendi, vide etiam per Bald. *in dict. §. ubi autem.* An in caduco per ſententiam, habeat locum jus accreſcendi? Dixit etiam Bald. *in leg. unica, colum. 4. C. quando non peten. part.* quod etiam contra excluſum per præſcriptionem, habeat locum jus accreſcendi, *& in leg. illa, 5. 6. & aliis colum.* Bald. latè tractat de iſta materia juris accreſcendi, & ibi Bald. *colum.* 7. dixit, quod jus accreſcendi eſt ejuſdem conditionis, & prærogativæ, & rationis, cujus eſt ſuum principale, vide etiam, ibi per eum, *in 13. colum.* an jus accreſcendi locum habeat in juriſdictione ordinaria, vel delegata, vel arbitraria? Et ibi per additionatorem, an habeat locum in ſalariis, vide *in addition. ſuper parte contractibus*, & etiam ibidem per Bald. an in vocibus habeat locum jus accreſcendi, & jus accreſcendi eſt eodem jure aliquid accreſcere, nec eſt neceſſaria nova agnition. Bald, de duobus fratribus à capitaneo. inveſti. vide *leg. 2. §. ſi duo, ff. de bonor. poſſeſ. ſecundum tabul.* & portio conjuncti non omnibus: ſed conjuncto accreſcit: diſjuncti verò omnibus, *leg. hæredes, ff. de hæred. inſtit.*

Nunc vero adverte ad aliqua, in quibus ceſſat jus accreſcendi, & primo ceſſat inter conjunctos conjunctione legali, in legatis text. notab. *in leg. & proculo, ff. de legat.* 2. quod limita, niſi legatum eſſet pro non ſcriptum, *leg. verum, §. ſi ſervo commun. ff. pro ſocio, & ſublimita, per leg. filius, §. ſequens quæſtion. ff. de falſ.* in hæreditate vero inter conjunctos, conjunctione etiam legali, locus eſt juri accreſcendi, *leg. ſervus communis ab extero, ff. de acquirend. hæred.* & vide, quod dicit Bald. *in leg. hac edictali, colum. fin. C. de ſecundis nupt.* & vide per Bald. *in leg. 1. colum. 8. C. quando non petent. partes. & in dict. leg. hac edictali, §. 1. colum.* 2. in uſufructu etiam inter conjunctos conjunctione legali, eſt juri accreſcendi, *leg. 1. §. 1. ff. de uſufruct. accreſ.* Item jus accreſcendi non habet locum, poſt quæſitas portiones, niſi in uſufructu, *dict. leg. 1. §. fin.* vide gloſſ. & Paul. de Caſt. *in leg. aquam, ff. quemadmo. ſervitut. amittan.* & per Bart. *in leg. codicillis, ff. de uſufruct. legat. & in leg. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebell.* Quid tamen, ſi aliquis petiit reſtitutionem, ut abſtineat? Vide per gloſſ. & Bart. *in leg. ſed cum patrono, in princ. ff. de bonor. poſſeſ.* & limita, *ut in leg. utrum*, ubi gloſſ. *ff. de aſsignan. libert.* Item in exhæredatione non habet jus accreſcendi, Bald. *in leg. 1. C. de liber. præt.* & ſic exhæredatus à quota non videtur exhæredatus à toto. Item, licèt accreſcat jus, non tamen accreſcit poſſeſsio ſine nova apprehenſione, ſecundum Bald. *in dict. leg. unica, colum. 2. C. quando non petent. partes*, & ibi de Carboniana, & aliis bonorum poſſeſsionibus, Item jus accreſcendi non habet locum in portione, quæ non deficit ipſo jure: ſed ope exceptionis, gloſſ. cum text. & ibi Bart. *in leg. ſi duo patroni, in princ. ff. de jure jur.* vide per Jaſon. *in leg. ſi mihi, & Titio, colum. 3. ff. de verbor. oblig.* Item non habet locum jus accreſcendi in acquiſitorum reſolutione, ſecundum Azon. *in ſumm. C. de aſsignan. liber.* niſi in duobus caſibus, *S. in aſsignat. libertor. & in uſufructu formali*, non autem in dominio directo, vel utili, adde Bald. *in auth. ſi quas ruinas, colum. fin. verſic. 3. caſu, C. de ſumm. Trinit. & Fide Catholic.* & per Jaſon. *in dict. leg. ſi mihi, & Titio, colum.* 5. Item, jus accreſcendi non habet locum de poſſeſsione naturali ad civilem, gloſſ. & ibi Bart. *in leg. ſed, & ſi nolit, ff. de acquirend. poſſeſ.* Item verba taxativa impediunt jus accreſcendi, *leg. Lucius, §. qui habebat, ff. ad Trebel.* vide Bart. *in leg. pater filium, colum. penul. ff. de inoffic. teſtam.* Bald. *in leg. 1. 14. colum. C. de ſacroſan. eccleſ. & in leg. unica, colum. 7. C. quando non petent. partes*, & vide Bald. *in leg. 1. colum. 4. C. de ſecund. nupt.* Item non habet locum in relicto alimentorum, *leg. dominus. ff. de uſufruct.* Bald. *in dict. leg. 1. 14. colum. C. de ſacroſant. eccleſ. & in dict. leg. dominus*, quod nota ad filios ſpurios.

Quid autem de fructibus canonicatus vacantis, an accreſcant aliis canonicis, vel eccleſiæ? Bald. dicit, quod eccleſiæ, *in leg. non plures, C. de ſacroſan. eccleſ.* Item nota, quod teſtator in legatis, poteſt tollere ſua voluntate jus accreſcendi, vide per Bart. *in dict. leg. re conjuncti, colum. 10. ff. de legat. 3. & in dict. leg. pater filium, colum. penul. ff. de innoffic. teſtam. in repet.* & vide per Bald. *in leg. quotiens, ff. de hæredib. inſtit. & in leg. fin. C. ſi quis omiſ. cauſ. teſtamen.*

Et an juri accreſcendi poſsit renuntiari, vid. per Bal. *in dict. leg. unica, colum. 9. C. quando non petent. partes.* Item, qui admittitur ad legatum, de jure ſpeciali non habet jus accreſcendi, *leg. mulieri, & Titio, ff. de condit. & demonſtrat.* vid. ibi per Bart. & Doct. non parvi pendas iſta, ſed gaude cum laboribus meis: & hæc ſummula ſit tibi gemmula.

(7) *Como ſi dixeſſe.* Nota iſtud exemplum, & hic dicuntur conjuncti re, & verbis, ſecundum gloſſ. *in leg. 1. §. fin. ff. de uſufruct. accreſ.* & tenet Bart. *in leg. re conjuncti, ff. de legat. 3. col. 6. verſic. tertio loco*, principaliter quæro contrarium: imò, quod iſti ſint conjuncti verbis: ſed disjuncti re: quia teſtator à principio videtur diviſiſſe inter eos, tenuerunt Petrus & Cynus, *in leg. unica, §. ubi autem, C. de caducis tollend.* quàm opinionem dicit veriorem in puncto juris Alexand. *in leg. plane, §. ſi conjunctim, ff. de legat. 1. col.* 1. iſta L. partitarum: neque facit pro opinione gloſſ. & Bartol. neque pro contraria: imò poſſet dici, quòd faciat pro opinione Petri, & Cyni: nam ponit exemplum quando Titio & Sejo lego decem: nam cum tunc intelligatur de eiſdem decem, ut *in leg. ſi qui teſtamento, in princip.* ff.

lo mandaſſe. E apartadamente (8) ſe faria la manda de vna coſa a muchos, como ſi dixeſſe: Mando a fulano tal mi viña: e deſpues deſſo dixeſſe en aquel miſmo teſtamento; que mandaua aquella miſma viña a otro, e deſpues a otro; nombrando cado vno dellos por ſi: ca eſtonce, todos la deuen partir entre ſi egualmente, (9) como dicho es.

L E Y XXXIIII.

Como las Mandas deuen ſer dexadas en Teſtamento, o en Codicillo: e como paſſa el ſeñorio dellas a los herederos de a quien las mandaren.

Carrillo lib. 4. Comnov. cap. 56. n. 34. et 35. pag. 529. et nº 60. pag. 522. Vela dicert. 11. nº 6. pag. 107.

EN acabado teſtamento puede ſer fecha toda manda. Otroſi en otra manera de eſcrito, que ſe faze ante cinco teſtigos, a que llaman en latin, codicillum: ſegun diximos en el Titulo de los Teſtamentos. E la manda que fueſſe fecha en otra manera qualquier, ſi non en alguna deſtas dos ſobredichas, non valdria; (1) fueras ende, quando la fizieſſe padre, o auuelo, a fijo, o a nieto: aſsi como diximos en el Titulo de los Teſtamentos, en las leyes (2) que fablan en eſta razon. E aun dezimos, que luego que el teſtador es muerto, paſſa el ſeñorio (3) de la coſa, que es aſsi mandada, a aquel a quien es fecha la manda. E maguer muera en ante que el heredero del teſtador entre la heredad, o en ante que el entre la poſſeſsion de aquel-

Ley 1. tit. 4. lib. 5. Recop.

ff. de legat. 1. ergo æquis partibus videntur vocati, & ſic erunt conjuncti. verbis, ſed non re: ſed dic, quòd imò, & iſto caſu erunt re, & verbis conjuncti, & facient ſibi partes per concurſum, ſicut cum fundus legatur.

(8) *Apartadamente, &c.* Iſti ſunt conjuncti re: ſed disjuncti verbis, ut hic, & *in dicta lege re conjuncti, ff. de legat.* 3. ubi Bartol. *col.* 3. *verſic.* 1. *de conjunctis re tantum*, & ſi unus iſtorum acceptat legatum: alter verò nondum acceptat, neque repudiat, poſsit ille qui acceptavit habere totam rem legatam, & illam vendere? Vide per Bald. *in leg. unica*, §. *ubi autem C. de caducis tollend. col. pen. verſic. extra quæro*, qui dicit, quòd quando legatum eſt purum, cum ambo legatarii ipſo jure ſibi faciant partes per concurſum, agnoſcens non poterit petere totum legatum: ſed faciet aſsignari terminum collegatario ad acceptandum, vel repudiandum, allegat, *L. cum pater*, §. *ſurdo, ff. de legat.* 2. & *L. cum quidam ita, cum L. ſequenti, eodem titul.* ſi autem uni eſſet legatum purè, alteri ſub conditione: tunc dies legati puri cedit ſtatim inſolidum, & ideo interim totum peti poteſt: quia ceſſat concurſus, vide ibi per eum. Quid etiam in hæreditatibus, & an ſi pluribus promittatur aliquid in genere, an cuilibet debeatur inſolidum, vel concurrant? Vide per Bald. in quæſtione notat. *in dicta lege unica*, §. *cum autem, C. de caducis tollend.*

(9) *Egualmente.* Nam inter disjunctos verbis, conjunctos re, unus non præfertur alii. Quid autem de aliis conjunctis, vide per Bart. *in dict. leg. re conjuncti, verſic.* 6. *principaliter.*

L E X XXXIIII.

Si legatum eſt purum, vel in diem certum, mortuo teſtatore, dominium rei, ſic legatę tranſit in legatarium: & tranſmittit eum ad hæredem ſuum poſt mortem teſtatoris, & ſi ante aditam hæreditatem decedat legatarius. Si verò ſit legatum conditionale, moriens legatarius ante conditionis exiſtentiam non tranſmittit, imò remanet legatum apud hæredem teſtatoris: niſi legatarius habuerit conjunctum, vel ſubſtitutum: tunc impleta poſtea conditione admittitur ſubſtitutus, vel conjunctus. Hoc dicit.

(1) *Non valdria.* Limita, ut habetur, *in leg.* 25. *tit.* 11. 3. *part.* & *in leg. fin. C. de fideicom.*

(2) *En las leyes.* Vide *in leg.* 7. & 8.

(3) *El ſeñorio.* Nota bene: nam decidit circa varietatem opinionum, quæ circa hoc errant de jure communi, ut tradit *in leg. ſi tibi homo*, §. *cum ſervus, ff. de legat.* 1. & *in leg. à titio, ff. de furt.* nam ut dicebat Petrus quem referunt Cynus, & Joan. de Imol. *in leg. hujuſmodi*, §. *ædes, ff. de legat.* 1. quod ante agnitionem legati etiam poſt aditam hæreditatem, verum dominium rei legatæ eſt penes hæredem: ſed fictum apud legatarium, poſt agnitionem verò eſt verum dominium penes legatarium, allegat, *L. ſi fundum ſub conditione*, §. *ſi titius, ff. de legat.* 1. & *L. titius*, 43. *cum duabus ſequentibus, ff. de action. empti*, communis tamen opinio eſt, quòd verè ab adita hæreditate tranſit dominium in legatarium: fictè verò à morte teſtatoris, & hoc ſi legatarius acceptat: nam ſi repudiat, nunquam videtur fuiſſe ſuum, ut *in dict.* §. *cum ſervus*, & *in leg. ſervum filii*, §. 1. *ff. eod.* & hoc quando legatum eſt purum, & tenendo communem opinionem Alex. *in dict.* §. *cum ſervus*, concludit, quòd aut quæritur quoad tranſmiſsionem legati: & regulariter legatum acquiritur à tempore mortis teſtatoris, *L. unica*, §. *cum igitur*, & §. *in noviſsimo, C. de caducis tollend.* aut quæritur de acquiſitione dominii: & iſta eſt triplex, quædam dominii ficti, & tale dominium adita hæreditate fingitur fuiſſe quæſitum à tempore mortis teſtatoris: & quòd ita intelligatur, *dict. leg. à titio*, & *L. legatum*, 80. *ff. de legat.* 2. cum ſimili ex eo: quia aditio hæreditatis ſequuta poſt mortem teſtatoris, trahitur retro, & fingitur facta à tempore mortis, L. *hæres quandoque, cum ſimilibus, ff. de acquirenda hæredit.* ante aditam verò hæreditatem non eſt verum, ſecundùm Alex. dicere, quòd aliquod dominium ſit acquiſitum legatariis: quia hæreditate non adita, legata non ſubſiſtunt, *L. eam quam, cum aliis, C. de fideicom.* Secunda acquiſitio eſt dominii revocabiliter veri, & iſtud acquiritur poſt aditam hæreditatem, ante agnitionem legati, neque retro fingitur, & de hoc dominio loquitur, *L. ſervo legato, in princ. ff. de legat.* 1. & *L. cum pater*, §. *ſurdo, ff. de legat.* 2. ubi legatum acquiritur ignoranti. Tertia eſt acquiſitio veri dominii irrevocabilis, quæ cauſatur agnitione legati, una cum aditione hęreditatis, ut *in leg. ſi quis ita hæreditatem*, & ibi notat. *ff. de condit. inſtit. L. proinde, ff. ſi certum peta.* ſed ut hic vides apertiſsimè, *L. iſta partitarum*, decidit, quòd etiam ante aditam hæreditatem à morte teſtatoris dominium ſtatim tranſit in legatarium, & hodie ſtante, *L. ordina, lib.* 5. *tit.* 2. *L.* 1. hoc eſt magis in dubium: cum per *dict. leg. legata debeantur*, & valeant etiam non adita hæreditate, tene ergo menti iſtam L. intellige tamen ut dixi, quòd ſequuta repudiatione legati, fingitur nunquam fuiſſe acquiſitum. Item intellige iſtam L. partitarum, quòd ante aditam hæreditatem dominium, quòd tranſit, dicatur directè fictum, & non verum, prout etiam dicebat gloſſ. & Bald. & Doct. *in dict.* §. *cum ſervus*, quòd patet: quia ſi verum dominium tranſierat, legatarius haberet fructus rei legatæ habitos ante aditam hęreditatem, quos tamen non habet, ut infra eodem, *L.* 37. igitur dominus non fuit verè: quia non facit tales fructus ſuos, juxta not. per gloſſ. *in leg. unica*, §. *libertatibus, C. de cadu. tollend.* ubi habetur, quòd fictum dominium tale non eſt ſufficiens ad acquirendum: vide tamen circa fructus ſic ante aditam hæreditatem perceptos, quòd dicam infra eodem, *in dict. leg.* 37.

Quid autem ſi legatum ſit ad diem certum? Dic, quòd ante diem non tranſit dominium? Gloſſ. *in leg. ſi ita*

aquella coſa que le fue mandada; por todo eſſo, heredara aquella manda el ſu heredero, (4) que ouiere derecho de heredar los otros ſus bienes de aquel a quien fue fecha. E eſto ſeria, (5) ſi la manda fueſſe de tal manera, que fueſſe fecha puramente, o a tiempo cierto, mas ſi fueſſe fecha ſo condicion, non ſeria aſsi. Ca, muriendo aquel a quien fue fecha la manda, en ante que ſe cumplieſſe la condicion, (6) non valdria la manda, nin la podria demandar el heredero de aquel a quien fueſſe fecha; ante dezimos, que la deue auer el heredero del teſtador. Fueras ende, ſi aquel a quien fueſſe fecha la manda ſo condicion, ouieſſe compañero, a que fueſſe mandada con el de ſo vno alguna coſa, o ſi ouieſſe ſuſtituto en ella. Ca en qualquier deſtas dos coſas, aura la manda el compañero, o el ſuſtituto (7) del finado, e non el heredero del teſtador, ſi deſpues ſe cumplieſſe la condicion, (8) que fueſſe pueſta en la manda.

ita ſit ſcriptum, & ibi Bart. §. 1. *ff. de legat.* 2. & per Paul. de Caſtr. *in leg. Papinianus, ff. de ſervitut. L. ſempronius Atalus, ff. de uſufruct. legat.* & nota quod ſimiliter transfertur dominium in ſequentem in gradu, quando contra prohibitionem teſtatoris res alienatur, *L. peto*, §. *fin. ff. de legat.* 2. gloſſ. *in leg. fin. C. de reb. alien. non alienan*, & vide gloſſ. notat. *in authent. ut commutatio, rerum eccleſiaſticarum, col.* 5. ſuper verbo *licentiam damus*, & quod ibi dicit Bartol. an propria auctoritate poſsit apprehendere poſſeſsionem, & vide per Alexand. *in leg. qui abſenti*, §. 1. *colum. fin. in verſ. alias cautelas, ff. de acquirend. poſſeſ.* & de eo qui legat, vel vendit binas ædes una contignatione tectas, qualiter legatarii acquirant dominium tignorum, *L. binas ædes, ff. de ſervitut. urb. prædio.* ſi verò quis legat ſervitutem, tunc adita hęreditate quęritur legatario, etiam ignoranti, ut *in leg. ſi partem*, §. *fin. ff. quemadmod. ſervitut. amittat.* vide per gloſſ. & Doct. *in leg. unica*, §. *libertatibus, in gloſſ. fin. C. de caducis tollend.* nam in ſervitute reali, quoad tranſmiſsionem cedit à morte teſtatoris, quod intellige quando legatur uni, vel pluribus, non habentibus concordare circa uſum ſervitutis: ſecus ſi habeant concordare, ut in ſervitute itineris: tunc non acquiritur antequam concordaverint, *L. itinere*, & ibi Paul. *ff. de ſervitut. ruſtico. prædio.* Item, & hoc limita quando ſervitus fuit expreſsè legata: ſecus ſi tacitè hoc colligatur ex voluntate defuncti: quia tunc non tranſfertur dominium, ſeu jus ſervitutis abſque eo, quòd de novo imponatur, *L. teſtatrix, ff. ſi ſervit. vendice.* & ibi Paul. de Caſtro, ſic & in tacito legato non transfertur dominium, *L. ſervum filii*, §. *fin.* & ibi not. *ff. de leg.* 1. Item nota, quòd in re legata hæres non habet titulum: ſed illum propriè habet legatarius ſolus: niſi ipſe repudiet legatum, ſecundùm Bald. *in leg.* 1. *col. fin. C. de uſur. & fruct. legato.* ubi hoc intelligit poſt aditam hæreditatem: nam ante aditam neuter habet, ſecundùm eum titulum efficacem, vel ſi habet eſt ad rem, non in re, quòd fortè hodie de jure noſtri regni non eſſet dicendum: imò dici debeat, quòd cum aditio hęreditatis non ſit neceſſaria, etiam ante aditam hæreditatem habeat jus, & dominium in re legata.

Quid autem, ſi in proprietate res ſit teſtatoris: ſed uſusfructus ſit hæredis? Vide *L. ſi fructuarium*, & ibi Bart. *ff. de manu. teſta.* quòd tranſit dominium, nota etiam quod in legato quantitatis, dominium non tranſit recta via, vide per Bart. *in leg. ſi legatum*, §. *quod ita legatum, ff. de adimen. legat.* Item ſi legatur uſusfructus pecuniæ, non tranſit incontinenti dominium pecuniæ, *L.* 1. §. *ſi decem ubi*, vide Bart. *ff. ut legato, ſeu fideicomm. nomi. cavea.* & quid in legato relicto ſervo legato? Vide *L. cum lega. ff. quando dies lega. ced.* & *in dict.* §. *libert.*

(4) *El ſu heredero.* Adde, *L. unicam*, §. *cum igitur, C. de caducis tollend.* & *extende*, ut *in leg. fin. C. quando dies legat. ced.* & *limita, ut in ead. L. unica, in* §. *libertatibus*, & *in leg. ſequenti*, & *in leg.* 2. *ff. quando dies legat. ced.* & *de fideicommiſſo univerſali*, vide Bart. *in leg. cum filio, ad fin. ff. de legat.* 1.

(5) *Eſto ſeria.* Vide notabiliter in iſta materia per Angel. Areti. *in* §. *ſi peculium, inſt. de legat.*

(6) *Ante que ſe cumplieſſe la condicion.* An autem aliquo caſu jus legati, vel fideicommiſsi conditionalis tranſmittatur? Gloſſ. *in leg. ſi is cui, ff. de actio. & obligatio.* dixit, quòd ſic, ſ. per filios, illa tamen gloſſ. ut Bart. ibi dicit, communiter reprehenditur: & etiam dicit hoc Bart. poſt gloſſ. ibi *in leg. unica, C. de his qui ante apertas tabul.* Bald. *in leg. ſi in perſonam, C. de fideicommiſſ.* Item ex conjecturata voluntate teſtatoris, fideicommiſſum, vel legatum conditionale ad hæredem tranſmittitur, ut not. Bald. *in dict. leg.* 1. *col. fin. verſ. quæro de tali quæſtione, C. de his qui ante aper. tabul.* quia in ultimis voluntatibus ſufficit voluntas teſtatoris, etiam tacita: quę ex conjecturis intelligatur, *L. licet imperator, ff. de legat.* 1. & *ff. de legat.* 2. *L. cum proponeretur*, & quia ſicut teſtator poteſt diſponere, quòd illud, quòd eſt tranſmiſſibile non tranſmittatur, *L. in conditionibus primum locum*, §. *hæc ſcriptura, ff. de condit. & demonſtra.* ubi Imol. ita etiam poteſt è contra facere, ut illud quod non tranſit in hæredem tranſmittatur, Bald. *in leg. ſi pater, quæſt.* 4. *C. de inſt. & ſubſt.* & *in leg.* 1. *in princ. C. ut actio. ab hæredib. & cont. hæred.* & quod iſtę conjecturę colligi debeant ex ipſo teſtamento, tradit Socin. *in leg. heredes mei*, §. *cum ita, col.* 5. *ff. ad Trebel.* & his adde quæ dico *infra ead. L. in gloſſ. fin.*

(7) *El compañero, o el ſuſtituto.* Concord. *cum L. unica*, §. *ſin autem aliquid ſub conditione. C. de cadu. tollen.*

(8) *Se cumplieſſe la condicion.* An autem jus implendi conditionem tranſeat in hæredes? Vide per Bartolum *in leg. cui fundus, ff. de conditioni. & demonſtrat.* ubi vult, quòd ſi legatarius antequam decederet obtulit hæredi implementum conditionis, ſi hæres fuit in mora recipiendi: cum iſto caſu conditio habeatur pro purificata, & impleta, ut ſic legatum ſit purificatum, *L. jure civili, ff. de conditionib. & demonſtra.* tunc tranſmittatur tale jus implendi conditionem, ut *in dict. leg. cum fundus*, tamen licèt ita ſit, ſecundùm Paul. de Caſtr. poſt Petrum, & alios ibi, intelligitur ita tamen quod hæredes legatarii non admittantur ad petendum: niſi conditionem impleant: quia quoad hoc non habetur pro impleta, ut eſt caſus ſingularis, ſecundum Paul. *in dict. leg. cui fundus*, neceſſe ergo habebit legatarius, ſi voluerit rem ſibi legatam per fideicommiſſum ſolvere, quod teſtator juſsit cauſa conditionis implendæ, per textum multum notabilem, *in dict. leg. cui fundus*, idem etiam voluit Paul. de Caſtr. *in leg. ſi hæres, ff. ad leg. Falcidiam*, ubi dicit, quod etiam ſi hæres recuſet recipere, quod ſibi offertur gratia conditionis implendæ, ſi poſtea eum pœnitet: & vult recipere, quod audietur, *allegat dictam leg. cui fundus*, ſecund. intellectum Petr. refertque idem tenere Jacob. de Aren. Bald. tamen *in leg. ſi plures, C. de condit. inſer. colum. fin. verſ. ſed ſtatim quæritur*, tenet contrarium, dicens, quod cum ſemel fictè impleverit conditionem, non cogitur ulterius offerre, ſi ille cui fuit oblatum, non habuit cauſam non recipiendi: ſecus ſi habuit: puta, quia ignorabat factum, & ita intelligit, *dict. leg. cui fundus*, ſed eſt divinare ad illam leg. ideo tene intellectum Petri, cum quo etiam tenet Bart. & Joan. de Imol. *in dict. leg. cui fundus*, & etiam videtur tenere idem Bald: *in leg.* 1. *colum.* 2. *C. ut actio. ab hæred.* & contrahęre ibi, intelligitur, & tertio modo, ubi approbat dictum intellectum Petri, & quid ſi ſit conditio,

LEY XXXV.

Como non vale la Manda que faze el teſtador a algun ome, cuydando que era biuo, e fueſſe muerto.

CVydando el teſtador que era biuo algun ome, a quien el fizieſſe manda; ſi eſtonce fueſſe muerto, (1) non le valdria, ni la podria demandar el heredero del. Eſſo miſmo ſeria, ſi fueſſe biuo quando fizieſſe la manda, e ſe murieſſe deſpues (2) naturalmente, o fueſſe deſterrado para ſiempre, (3) en ante que el teſtador murieſſe. E maguer de ſuſo diximos, que luego que murieſſe el teſtador, paſſa el ſeñorio de la coſa, aquel a quien es mandada, ſi es fecha ſin condicion; caſos y a, (4) en que conuiene en todas guiſas, que el heredero entre la heredad primeramente, ante que aquel a quien es fecha la manda, gane el ſeñorio della. El primero dellos ſeria, como ſi el teſtador ouieſſe algun ſieruo, a quien otorgaſſe en ſu teſtamento, que fueſſe libre. Ca eſte atal, maguer muera el teſtador, non puede ganar la libertad, a menos del heredero entrar la herencia, o otorgarſe por heredero. E el ſegundo caſo ſeria, ſi atal ſieruo, como ſobredicho es, mandaſſe el teſtador alguna coſa, en aquel miſmo teſtamento en que le aforraſſe: ca non puede auer la manda, a menos del heredero entrar la heredad. El tercero caſo ſeria, como ſi el teſtador mandaſſe ſu ſieruo a algun ome: ca non paſſa el ſeñorio aquel a quien le mando, a menos del heredero entrar la heredad. El quarto caſo ſeria, como ſi mandaſſe el teſtador a al-

tio, quæ à jure ineſt, veluti ſi dicat teſtator lego tibi decem, ſub hac conditione, ſi Cajus mihi hæres erit, an ſi deceſſeris antequam hæres adjerit, tranſmittas? Bal. dicit, quod non, *in dict. leg. unica, in princ. colom.* 2. *ad fin. C. de caduc. tollen.* ex eo, quia eo animo fuit teſtator, ut faceret conditionem, allegat *leg. in conditionibus primum locum, verſic. niſi*, quem verſiculum dicit, non eſſe alibi, *ff. de condition. & demonſtrat.* de cujus dicti veritate, vide ibi per Alexand. in aditio. de conditione vero omnino extitura, vide *leg. hujuſmodi, ff. quando dies lega. ced.* & ſi legatum purum ſub coditione traſfundatur in aliud, vide *leg. ſi pœnam, ff. eodem tit.* & ibi Bart. & quid ſi conditio ſit extrinſeca, quæ non venit ex teſtamento, vide *leg. cum illud, eod. tit. in §. fin.* & quid ſi legatum fuit purum: ſed declaratio ejus alicui fuit commiſſa per teſtatorem? Vide *leg.* 1. *ff. de legat.* 2.

LEX XXXV.

Quod relictum eſt jam defuncto, vel ei, qui in vita decedit teſtatoris, ſeu perpetuò exulat, non tranſmittitur ad legatarii hæredem, item legatum libertatis ſervo teſtatoris relictæ, vel alterius rei ei legatæ cedit, demum ab addita hæreditate: idem ſi ſervus teſtatoris, vel uſufructus, aut habitatio alicui legetur. Hoc dicit.

(1) *Eſtonce fueſſe muerto.* Iſtud dicitur pro non ſcriptum, & concordat iſta lex *cum leg. unica, §. in primo, C. de caduc. tollend.* & quid ſi legatum pro non ſcriptum, ſit ad pias cauſas, vide per Bart. *in leg. alio, colum.* 1. *ff. de aliment. & cibar. legat.* & vide ibi Alex. *in additione*, & legatum pro non ſcriptum remanet apud hæredem, vel conjunctum, vel ſubſtitutum, ſine onere, *ut in dict. §. in primo, exceptis caſibus*, de quibus ibi *in gloſſ. fin. & caſum ultimum illius gloſſ.* dicit ibi Angel. ſingulariter notandum, per quem infert, quod legata pro non ſcripta tranſeunt ad ſubſtitutum, vel conjunctum cum onere relictorum, ad pias cauſas: quod dicit menti tenendum, & pro hoc facere optimè, *leg. cum vero, §. ſi pro non ſcripto, ff. de fideicommiſſar. liber.* quam lex gloſſ. ibi allegavit pro primo caſu, & idem tenet Paul. de Caſtr. *in dict. §. in primo*, allegans etiam Bart. *in dict. leg. alio*, ut ſupra retuli poſt gloſſ. ibi, & vide, quæ not. Bart. *in leg. pater filium, §. Tuſculanus, ff. de legat.* 3. Quid autem, ſi onus pariter ſit injunctum in perſonam conjuncti, cui remanet pars illius, quæ habetur pro non ſcripto? Vid. text. nota. *in leg. civitatibus, §. Lucius, ff. de legat.* 1. nam ſi pariter ſunt conjuncti in onere, conjunctus tenebitur ad totum onus, ſecundum Alberic. Bald. & Paul. *in dict. §. in primo*, licèt Dynus ibi relatus ab Alberic. voluerit contrarium, & quod legatum pro non ſcriptum, remaneat apud hæredem, vel conjunctum, ſeu ſubſtitutum ſine onere, intellige, quando eſt pro non ſcriptum, propter defectum ſubſtantiæ perſonæ, cui fuit relictum, *ut in caſu, dict. §. in primo*, ſecus autem, ſi legatum deficiat ex alia cauſa: ut quia ſibi aſcripſit in teſtamento, vel quia prima voluntas fuit captatoria: nam his caſibus remanet legatum cum onere, ut eſt caſus, *in leg. fin.* & ibi Bart. *ff. de his, quæ pro non ſcript. haben. & eod. tit. leg.* 1. *in fin.* ubi, & etiam dicit notabile verbum, quòd ſi teſtator legavit uni coram duobus teſtibus centum, & gravavit eum de reſtituendo eccleſiæ, vel pauperibus: cum tale legatum in perſonam ejus, cui legatur, ſit pro non ſcriptum, propter defectum ſolemnitatis numeri teſtium: tamen remanebit apud hæredem cum onere ſuo: & ad hoc dicit eſſe caſum, in illa leg. & ex hoc dari optimam limitation. *ad dict. §. in primo*, & ad iſtud dict. Bart. adde *conſil.* 78. 1. *part. inter conſilia Socini* incipit, *in eandem ſententiam, colum.* 2.

(2) *Murieſſe deſpues.* Iſtud dicitur quaſi caducum, *ut in §. pro ſecundo, dict. leg. unicæ, C. de caducis tollend.* & differt pro non ſcripto: quia remanet apud hæredem, ſeu gravatum ſubſtitutum, vel conjunctum cum onere, ut ibi habetur, *& in leg. ſi ab eo, ff. de uſufruct. legat.* & debet impleri onus in diem injunctum à teſtatore, *leg. uxori uſufruct. ff. de uſufruct. legat.* adde, quod legatum tranſlatum in alium, intelligitur cum onere ſuo, *leg. Cajo, in princ. ff. de aliment. & cibar. legat. & leg. legatum* 80. *& leg. alumnæ, in princ.* ubi vide Bart. *ff. de adiment. legat.* & ſi adimatur, vide per Bart. *in leg. ſi adimendo*, ubi bonus text. *ff. eod. & eod. tit. leg. penult. §.* 1. ubi vide Bart. Quid autem, ſi teſtator legavit Bertæ pauperi centum, ſi nupſerit Titio: & moriatur d. Berta, antequam nubat, an revertantur dicta centum, ſine aliquo onere ad hæredem, vel an teneatur erogare in ſimilem cauſam? Vide per Bald. *novell. in tract. de dote, fol.* 26. *colum.* 1. *in* 71. *privileg.* qui videtur concludere, quod ſi legatum fuit ob piam cauſam, hæres teneatur erogare in ſimilem cauſam, vide ibi per eum, nam loquitur latè.

(3) *Deſterrado para ſiempre.* De deportato, vel damnato in metallum intellige, qui non ſunt capaces extra cauſam alimentorum, *leg. ſi in metallum, ff. de his, qui pro non ſcript. haben. leg.* 1. *C. de hæredib. inſtituen. leg. ſi mandavero, §. is cujus, ff. mand.* non de relegato etiam ſi perpetuo relegetur: nam, & hic non eſt incapax, neque perdit civitatem, *ut in leg. relegatorum, ff. de interdict. & relegat. §. relegati, inſtit. quib. mod. jus patr. poſtea ſolvit. leg.* 3. *tit.* 18. 4. *part.* & quod intelligatur iſta *leg. de deportato, patet in leg.* 2. *dict. tit.* 18. 4. *partit.* ibi, *la otra manera es quando deſtierran.* Adverte etiam, quia Bart. idem vult in eo, qui eſſet damnatus ad mortem, vel ad perpetuam carcerem, *in dict. leg. ſi in metallum*, neque hoc erit revocatum ex diſpoſitione *legis Taur.* 4. *in ordinam. Tauri*, pro ut dixi, *in leg.* 15. *tit.* 1. *ſupra eadem partit.*

(4) *Caſos y a.* Concord. *cum dict. leg. unica, §. libertatibus, C. de caduc. tollend. & leg.* 2. *ff. quando dies legat. ced.* & rationem diverſitatis ponit Alberic. *in dict. §. in noviſſimo.*

guno el vſufructo (5) de alguna heredad, o la morada (6) de alguna caſa: ca non ganaria el ſeñorio de tal manda, aquel a quien fueſſe fecha, a menos del heredero entrar primeramente la heredad del fazedor del teſtamento.

LEY XXXVI.

Como, aquel a quien es otorgada alguna Manda, la puede dexar, o non, ſi la non quiſiere.

EN eſcogencia (1) es de aquel aquien es fecha la manda, de la tomar toda, o de la dexar, (2) ſi quiſiere; e non podria tomar parte della, e dexar la otra, (3) maguer quiſieſſe. E eſto ha lugar, quando alguna coſa es mandada ſeñaladamente a vno, o muchas que ſe comprehenden ſo vn nome. E eſto ſeria, como ſi dixeſſe el teſtador; que mandaua una cabaña de ouejas con todas las coſas que le perteneſcen. Ca, como quier que en tal manda como eſta, o en otra ſemejante (4) della, y a muchas coſas; con todo eſſo, por vna manda es contada: e porende conuiene, que todas las tome, o todas las dexe. Mas ſi aquel que aya de auer la manda de vna coſa, murieſſe, e dexaſſe muchos herederos, eſtonce bien podria cada vno dellos (5) tomar ſu parte, maguer el otro, o los otros, non quiſieſſen reſcibir la ſuya; quier fueſſe la manda de vna coſa, o de muchas. E ſi la manda fueſſe de muchas coſas ſeñaladas, e la fizieſſe a vno, bien podria eſtonce tomar dellas, la que quiſieſſe, e dexar las otras; fueras ende, quando el teſtador mandaſſe a alguno dos coſas; la vna, con agrauamiento, (6) e la otra ſin el. Ca, ſi aquel a quien tales mandas ſon fechas, quiſieſſe tomar aquella coſa de que ſe puede aprovechar luego, e dexar la otra, non lo podria fazer; ante dezimos, que las deue amas tomar, o dexar. E eſto ſeria, como ſi dixeſſe; que le mandaua cincuenta marauedis, e vn ſieruo, rogandole que lo aforraſſe: ca, ſi eſte atal quiſieſſe tomar los marauedis, e non quiſieſſe aforrar el ſieruo, eſtonce non deue auer la vna manda, nin la otra; como quier que el ſieruo por derecho, en tal caſo como eſte, es luego libre, (7) tambien como ſi el otro lo ouieſſe aforrado.

LEY XXXVII.

Como el heredero deue entregar la coſa, a aquel a quien es mandada.

ENtregar deue el heredero, a aquel a quien fue fecha la manda, de la coſa que el teſtador le mando, con todo lo al, que le pertenecieſſe (1) aquella coſa mandada. E eſto ſeria, co-

(5) *El uſufructo.* Quid, ſi alternativè legatus eſt alicui fundus, vel uſufructus, & ante aditionem hæreditatis decedat legatarius, an tranſmittat legatum, ad hæredem? Angel. *in dict. leg. unica, §. in noviſſimo*, tenet quod ſic, quia non eſt legatum conditionale, ceſſabit tamen potentia optandi uſumfructum, qui non tranſmittitur, facit *leg. illud, ff. de option. legat. & leg.* 25. *cum illud, ff. quando dies legat. ced*

(6) *O la morada.* Vide *in dict. leg.* 2. *ff. quando dies legat. ced.*

LEX XXXVI.

Non poteſt legatarius partem legati accipere, & partem repudiare, ſive ſit certæ rei, ſive univerſitatis, eo autem mortuo die legati cedente, poteſt quilibet ejus hæredum partem ſuam capere, etiam ſi alius non recipiat, pluribus autem rebus ei legatis, poteſt unam recipere, & aliam omittere, niſi una cum onere, alia ſine legetur ſibi, nam ſi legantur centum, & ſervus, ut manumittatur, ſi velit centum omiſſo altero nihil habebit: & ſervus erit ſtarim liber. Hoc dicit.

(1) *En eſcogencia.* Proſequitur dict. Azo. *C. eod. in ſumma, colum. penult. verſic. eſt enim in legatarii poteſtate*, & concordat *cum leg. legatarius, ff. de legat.* 1. *& cum leg.* 2. 4. 5. *&* 6. *ff. de legat.* 2.

(2) *De la dexar.* Et ſi repudiat, perinde habetur acſi nihil ei relictum eſſet, *dict. leg. legatarius, §. ſi legatam, & leg. ſervum filii, §. ſi quis, & leg. ſi tibi homo, §. cum ſervus, ff. de legat.* 1. & dixi, *ſupra eod. leg.* 34.

(3) *Otra.* Ut *in d. leg. legatarius, & leg. neminem*, & limitata niſi legata eſſet res, vel pars ejus, *leg. Lucio, ff. de legat.* 2. Paul. *in dict. leg. neminem*, quid atem, ſi res legatur à pluribus hæredibus, an poterit acceptari, quoad unum, & quoad alium repudiari? Paul. *in dict. leg. neminem*, vult, quod ſic, quia cenſetur legatum, quodammodo diviſum, niſi factum eſſet ſub conditione dandi aliud hęredibus, quo caſu dando partem uni, non conſequeretur partem alterius, *leg. qui duobus, ff. de condition. & demonſt.* Et nota, quod per agnitionem partis rei legatæ, videtur facta agnitio totius, *leg. ſi cui res, ff. de legat.* 2.

(4) *Semejante.* Ut ſuppellectilem, vel aurum, vel argentum, aut peculium inſtrumentum, aut veſtem, *leg. grege, ff. de legat.* 2. Azo. *ubi ſupra.*

(5) *Dellos.* Et portio repudiata non accreſcet acceptanti, quia iſti cenſetur conjuncti conjunctione legali, ſecundum Bart. *in leg. re conjuncti, in verſic.* 5. *principaliter, ff. de legat.* 3. Paul. Bald. & Alexan. *in dict. leg. legatarius, ff. de legat.* 1. ubi ex hoc Bald. ſumit argumentum ad quæſtionem, quod ſi ſunt duo hæredes unius emphiteotæ propter delictum, vel repudiationem unius, ſua portio non accreſcit alteri cohæredi: ſed redit ad dominum, quod eſt notabile, & ſequitur ibi Alexan. & Jaſ.

(6) *Agravamiento* Adde *dict. leg. neminem, ff. de legat.* 2. & ibi Bart. inducit ad quæſtionem de executore conſtituto à teſtatore, cui aliquid fuit legatum, quod tenetur ſatiſdare, & ſi velit repudiare legatum, vide ibi per eum.

(7) *Libre.* Adde *leg. ſi legatario, ff. de fideicommiſ. liber. & leg. ſi ea lege, & lege ſi is qui, C. ſi emanc. ita fuer. aliena. ut manu.* ſed cur hic diſponitur ſtatim fieri liberum ſervum, cum fideicomiſſaria libertas non competat ipſo jure: ſed ſit ab hærede, vel legatario præſtanda, *ut in leg. ſi te, C. de fideicommiſſar. liber.* dic hoc eſſe, quia fuit in mora: cum dicit, *e non quiſiere aforrar el ſiervo.* Unde tunc habere debet libertatem, velut ſi directo ei à teſtatore eſſet relicta, *leg. ancillam, C. de fideicommiſ. liberta.*

LEX XXXVII.

Illud, quod rei legatæ ædificatione, plantatione, ſeu alluvione accedit, legatario debetur: & ſi res erat teſtatoris: debentur etiam fructus ab adita hęreditate, ſi autem res aliena, debentur fructus, & à die, qua requiſitus fuerit hæres per legatarium, & eam noluit comparare, tenetur ad rem, & fructus, vel æſtimationem. Hoc dicit.

(1) *Con todo lo al, que le perteneſcieſſe.* Concordat *cum leg. ſi ex toto, in princip. & cum leg. quod in rerum, §. ſi quie, & leg. ſervum filii, §. ſi areæ, ff. de legat.* 1. & adde *leg. ſi tibi homo, §. cum ſervus, ff. eod.* & facit in argumen. quod ſi poſſeſſor oppidi alicujus, quod habet, ut bona majoriç, acquirat tali oppido mercatum francum ex privilegio regis, quod ſimiliter, & tale mercatum cedet oppido, vel caſtro. Si tamen poſtea pronun-

mo ſi le mandaſſe vn ſolar, e deſpues que gelo ouieſſe mandado, fizieſſe el teſtador (2) caſa, o otro edificio, en el. Ca eſtonce, aquel a quien fue fecha tal manda, deue auer tambien la caſa, como el ſolar. E eſſo miſmo dezimos que ſeria, ſi le fizieſſe manda de vn campo, e deſpues ſe le acreſcieſſe alguna coſa, por auenidas de rios que le corrieſſen de cerca; o ſe ayuntaſſen (3) a el otras coſas, aſsi como arboles; o fueſſe y pueſta viña deſpues. Otroſi dezimos, que deue auer aquel a quien es fecha la manda, los frutos (4) de aquella coſa que le fueſſe mandada, ſi era de aquel que la mando, deſde el dia que el heredero entre la heredad, por palabra, o por fecho. Mas ſi la coſa mandada fueſſe agena, deuela comprar el heredero, e darla a aquel a quien el tetador la mando dar. E ſi por auentura, non la quiſieſſe comprar, e aquel que la ouieſſe a auer, le dixeſſe que la compraſſe, eſtonce dezimos, que ſi la coſa fueſſe atal, que, del tiempo que la pidio en adelante, pudieſſe lleuar fruto, tenudo es el here-

---

tiaretur tale oppidum non eſſe majoriç, vel alii adjudicaretur, ut bona libera, an qui acquiſivit tale privilegium, poſsit petere pretium valoris privilegii, vid. text. *in cap.* 1. *verſic. ſi vaſſallus hic fin. leg. do. fred.* facit etiam iſta lex, quod ſi quis addidit majoriæ antiquæ aliqua bona, nihil ultra addens de prohibitionibus, & vinculis, quod intelligatur ſub eiſdem vinculis, & prohibitionibus, facit bonus text. *in cap. quia cognovimus* 12. *quæſt.* 2. & text. & ibi Joan. de Pla. *in leg.* 3. *C. de agricol. & cenſit. lib.* 11. Quid autem, ſi teſtator legavit rem alienam, in qua poſt teſtamentum factum fuit incrementum, vide *leg. ſi chorus*, §. *area*, *ff. de legat* 3. per Alexand. & Socin. *in dict. leg. ſi ex toto*, *in princ.* & limita, ut per gloſſ. *in leg. ſi ex toto*, §. *fin. ff. eod.* S. *ſi teſtator*, qui partem habebat in fundo, legat fundum ſuum, & poſtea partem alterius redemit: quia tunc pars redempta non veniet in legato: ſi vero non dixit, quod legabat fundum ſuum: ſed quod legabat fundum ſimpliciter, tunc ſecundum Bart. poſt Jacob. de Aren. eſt idem, ac ſi diceret ſuum. Bald. vero, & alii relati per Alexand. dicunt contrarium. Socinus vero diſtinguit an portio fundi, quæ erat aliena, erat pro indiviſo, & procedat opinio Bart. Si vero pro diviſo, tunc ſi fuit adjecta alteri portioni, includitur *per leg. cum fundus*, *in fin. ff. de legat.* 2. & *dict. leg. ſi ex toto*, ſecus, ſi à teſtatore ſeparatim eſſet poſſeſſa: quia tunc videtur potius accedere perſonæ, quàm rei. Quid autem, ſi totus fundus erat taſtatoris, & dixit lego fundum meum, an tunc portio poſtea empta cedat legato? Vide Bald. *in dict. leg. ſi ex toto*, §. *fin.* & ibi per Alexand. & Socin. ubi etiam vid. quid ſi ſimpliciter legaret fundum, ſed quid, è contra, an legando quis rem, propter quam eſt obligatus ad aliquod onus perſonale, an tranſeat tale onus in legatarium? Diſtingue, ut per Bart. *in leg. quæro*, *ff. de uſufruct. lega.* poſt gloſſ. *in leg. penult.* §. *fin. ff. de legat.* 3. nam ſi eſt onus, ad quod quis tenetur habitare reſpectu fructuum, & tunc tale onus tranſit in legatarium, *ut in dict. leg. quæro.* Si vero eſt aliud onus, ad quod fuit obligatus pro habenda ipſa re legata, & tunc non tranſit tale onus in legatarium, *ut in dict. leg. penult.* §. 3. *fin.* & adde pulchrum text. *in leg. qui concubinam*, §. *qui hortos*, *ff. de legat.* 2. ubi ſi conductor legat fructus rei conductæ, non videtur legare cum onere ſolvendi penſionem: ſed penſio eſt ſolvenda ab hærede teſtatoris, quem caſum ſingulariter nota. Et quid etiam, ſi legata res minuatur, an diminuatur onus injunctum? Vide text. cum gloſſ. & ibi Bart. *in leg. plautius*, *ff. de condition. & demonſtrat*,

(2) *Fizieſſe el teſtador caſa.* Adde *dict. leg. ſervum filii*, §. *ſi areæ*, *ff. de legat.* 1. ubi etiam vid. quid ſi legavit domum, quæ deſtructa eſt, an area veniat in legato? Et quid ſi poſtea in tali area per teſtatorem, vel hæredem ædifficetur? Vide ibi per Doctores.

(3) *O ſe ayuntaſſen.* Doctor. *in dict. leg. ſi ex toto*, *in princ.* trahunt in argumentum ad terram noviter additam Regno, quod debeat regi conſuetudinibus regni, & dixit ſupra.

(4) *Los frutos.* Et j. ibi, *entre la hæredad*, habes ergo hic, quod fructus rei legatæ debentur legatario, à die additæ hæreditatis, & non à morte teſtatoris, prout dicebat gloſſ. *in leg. quod ſervus*, *ff. de legat.* 2. & idem tennerunt Jacob. de Aren. Bart. & Angel. *in leg. ſervo legat. in princ. ff. de legat.* 1. Bart. etiam *in leg. in fideicommiſſaria*, *ff. ad Trebellian.* quàm opinionem Alexand. dicit eſſe multum ſuſtentabilem, attento, quod dominium cenſetur legatarii à tempore mortis, adde etiam Alber. *in leg. huic ſcripturæ*, *in princ.* per illum text. *ff. ad leg. aquil.* in contrarium tamen eſt communis opinio, quàm tenuit gloſſ. *in leg. Herennius*, & *in leg. æquis*, *ff. de uſur.* & *in leg. fin. C. de uſur. rei judic.* & iſta opin. approbatur hic, per iſtam leg. & limita quinque modis, ut per Alexand. *in dict.* §. *cum ſervus*, ſcilicet, in fructibus ſeminatis à teſtatore: quia illi ſemper debentur legatario: & ſi hæres non ſit in mora, & habeat bonam fidem, ut declarat Alberic. poſt Oldrad. *in leg. fin. C. de uſur. & fructib. legat.* & niſi res eſſet tradita per teſtatorem, vel ſibi eſſet data licentia eam apprehendendi, & præterquam in commodo uſurarum debitarum occaſione ſortis, ut tradit ibi Paul. de Caſtr. inducens ad legatum pecuniarium, quas teſtator habebat ſuper monte Florentino, *per leg. nomen debitoris*, *in princ. ff. de legat.* 3. & etiam niſi teſtator dixerit, quod legat rem cum commodis ſuis, gloſſ. *in leg. Lutius* 22. *ff. de legat.* 2. & ibi Bart. item niſi hæres feciſſet moram in adeunda hæreditate, ſecundum Bald. *in leg.* 1. *C. de uſur. & fructib. legato.* & quando fructus eſſent bona fide percepti, qui ante moram pertinent ad hæredem, licèt adjierit hæreditatem, ſecundum gloſſ. *in dict. leg.* 1. *C. de uſur. & fructib. legat.* & tenent Doctor. communiter. Si tamen ſint extantes, tenetur eos reſtituere, vel ſi ſunt conſumpti, quatenus factus eſt locupletior: reliquos lucratus propter bonam fidem, *leg. quæſitum*, *ff. de acquirend. rer. domin.* & tradit Paul. de Caſtr. *in dict.* §. *cum ſervus*, ſed an hodie de jure regni, *per leg.* 1. *tit.* 2. *lib.* 5. *ordin. rega.* qua diſponitur valere legata, & deberi etiam non adita hæreditate, fructus pertinebunt ad legatarium à morte teſtatoris? Et videbatur, quod non, imò à die hæreditatis aditæ, ut in iſta leg. partitarum habetur: illa enim, lex ſolum videtur diſponere in caſu, quo non adeatur hæreditas ex teſtamento, non tamen negat, quin ſaltim à venientibus ab inſteſtato debeat hæreditas adiri, *argum. leg.* 2. *ff. de fideicommiſſar. liber.* & notat gloſſ. *in leg. qui filio*, §. 1. quàm ibi approbant Bart. Imol. & alii, *ff. de hæred. inſtitut.* Jaſon. *in leg. eam quam*, *in* 3. *notab. colum.* 7. *C. de fideicommiſ.* & hoc etiam videtur argui, ex verbis *dict. leg. ordin.* cum dicit, *eſtonce herede aquel, que ſegun derecho o coſtumbre de la tierra deuia heredar*, & ſatis operabitur illa lex regni, quod videatur gravare venientes ab inteſtato, & legata ab eis videntur repetita, licèt teſtator non dixerit, ad quod alias de jure non fuerant obligati, ut tradit Imol. *in dict. leg. qui filio*, §. 1. & cum illa lex clare non exprimat, quod legata debeantur, & ſi hæreditas non adeatur à venientibus ab inteſtato, non debemus dicere, quod ex ea lege juris communis, & etiam partitarum in hoc corrigantur. Præterea, ſi illa lex aliter intelligeretur, induceretur abſurditas, & maximum damnum hæreditati, nam non exiſtente hærede, qui adiviſſet, propter legata pecu-

redero de darle aquella coſa, con los frutos que deſpues ſalieſſen della, (5) o la eſtimacion de todo.

L E Y XXXVIII.

Como deue dar plazo el Juez al heredero, ſi non puede dar luego, o entregar, la coſa que es mandada.

Conoſciendo el heredero, en juyzio, que deue dar la manda que fue fecha a alguno, ſi por auentura non la pudieſſe luego entregar, (1) el Juez ante quien es fecha demanda en eſta razon, deue dar plazo guiſado, a que la de. Mas ſi el heredero dixeſſe, que aquella coſa que ouieſſe mandada a otro el teſtador, era agena, e la tuuieſſe tan cara aquel cuya fueſſe, que la non pudieſſe comprar, ſi non por mucho mas de lo que valia, o ſi non la quiſieſſe vender; eſtonce dezimos, (2) que abonda que el heredero entregue, a aquel a quien es fecha tal manda, de la eſtimacion della, quanto pudieſſe valer comunalmente. Otroſi dezimos, que ſi algund teſtador que ouieſſe dos ſus ſieruos, que fueſſen padre, e fijo, o ſi fueſſen hermanos, o parientes muy de cerca, e eſtableſcieſſe el vno por ſu heredero, e mandaſſe el otro a alguno; ſi eſte que fueſſe eſtableſcido por heredero, conoſcieſſe la manda, e dixeſſe que la non queria cumplir, poderlo y a fazer, por razon del parenteſco (3) que ha con el otro ſieruo que es mandado; pero ſeria tenudo el heredero, de dar la eſtimacion del. E eſſo miſmo ſeria en las coſas, que auinieſſen, ſemjantes deſtas. (4)

LEY

---

cuniaria, licèt parua res hæreditatis, etiam pretioſæ venderentur, & iniquo pretio: unde neque de mente teſtatoris, neque legis debemus pręſumere, quod tale damnum, vel ſimile inferre velint hęreditati, facit ad hoc, quod not. Bart. *in leg. alio*, *verſic. quæro*, *an hæres ſit requirendus*, *ff. de aliment. & cibar. lega.* in contrarium tamen faciunt verba generalia illius leg. ubi nihil dicitur de adeunda hæreditate per venientes ab inteſtato, & quia ſi daretur caſus, quòd nullus adiret, eſſet dicere, quòd in effectu legata non valerent, cujus contrarium apertè vult illa l. unde etiam, non adita hęreditate ab hærede ſcripto, vel venientibus ab inteſtato, legata debentur per illam leg. & competet officium judicis, ad hoc, ut etiam in legatis ad pias cauſas, voluit Bald. *in dict. leg. qui filio*, §. 1. & tradit Specul. *tit. de action. & petition. colum.* 11. quod in iſto caſu non eſſet dubium, quod competeret, ex quo leg. prædicta videaur dirigere verba ad judicem: cum dicit, *cumplaſe el teſtamento*, & cum verba diriguntur ad judicem, competit officium judicis, ut in terminis ſimilis ſtatuti, tradit Alexan. *in leg.* 1. *colum.* 11. *ff. de legat.* 1. ubi etiam Socin. idem tractat circa tale ſtatutum, & innuit, quòd utroque modo poſſet quis dicere, quòd intelligatur ſtatutum, vel quod à venientibus ab inteſtato adiri debeat hæreditas, vel quod etiam intelligatur, & ſi nullo modo adeatur hæteditas, & ibi ponit practicam, quòd ſic intelligendo curator detur bonis. Bene tamen eſſet fatendum, quòd judex cujus officium imploratur, requirere debeat venientes ab inteſtato, an velint adire hæreditarem, antequam jubeat, ſolvi legata, neque det curatorem bonis, ut tradit Bart. *in leg.* 1. *ff. de curat. bon. dan.* tradit Alexand. *conſil.* 137. *colum.* 3. *volum.* 2. & ſi iſta aditio non expectatur, per dict. leg. ad valorem legatorum in conſequentiam, videtur dicendum, quòd fructus debeantur legatario à morte teſtatoris, ut enim habetur, *in dict. leg. ſi tibi homo*, §. *cum ſervus*, legata pendent uſque ad aditionem hæreditatis: eo, quia de jure illo, & etiam de jure iſto partitarum, erat neceſſaria aditio hæreditatis, & legata corruebant non adita hæreditate, & fructus ideo non debebantur niſi à die aditæ hęreditatis, quo obſtaculo ſublato, *per dict. leg. ordinam.* reſtat dicendum, quod etiam legatario pertineant fructus rei legatæ à morte teſtatoris, ſuper quo tamen tibi, qui majus ocium habueris, relinquo cogitandum. Quid autem, ſi res quæ legatur non ſit propria teſtatoris, ſed hæredis, vel aliena? Vid. per Doct. *ubi ſupra*, & per Bart. *in leg. in fideicommiſſar. ff. ad Trebell.* & per Angel. Aret. *in* §. 1. *Inſtit. de leg. colum. fin.* per Alber. & alios, *in leg. fin. C. de uſur. & fructib. legat.* & habes infra, *in iſta leg.* in legato vero univerſali, à quo tempore veniant fructus? Vide *in dict. leg. æquis*, & *in leg. peculium*, *ff. de legat.* 2.

(5) *Que ſalieſſen della.* Adde *leg. fin.* & ibi gloſſ. & Doct. *C. de uſur. & fructib. legat.* an autem etiam tenebitur de percipiendis? Videtur, quòd ſic, *ut in leg. cum ſervus*, §. *fructus*, *ff. de legat.* 1. ſed illa lex loquitur, quando legata ſoit res propria teſtatoris, idem tamen dicit Alber. *in dict. leg. fin.* ſi legaretur res aliena: nam poſt aditam hæreditatem, & interpellationem, & moram veniunt indiſtinctè, tam percepti, quàm percipiendi, *per leg.* 1. *in fin. C. eod.* notà tamen, quod non venirent illi, quos percipere potuiſſet petitor, ſed illi quos percipere potuit poſſeſſor, ſecundum Alberic. poſt Pet. *in dict. leg. fin.* ita intelligens, quod habetur, *in dict.* §. *fructus*, & *in leg. patronus*, *in princ. in* 2. *reſponſ. ff. de legat.* 3. licèt, quando res propria legaretur à tempore moræ, venirent etiam percipiendi, quos legatarius percipere, ſcilicet, potuerat, *ut in dict.* §. *fructus*, *leg. cum ſervus*, alias incipit apud Julianum.

L E X XXXVIII.

Tenetur hæres rem legatam tradere legatario, ſi eam ad manus habet: alias indulgetur per judicem tempus, ſed ſi eſt aliena, nec poteſt commodè emi, ſufficit ęſtimationem ſolvere, idem ſi eſt inſtitutus ſervus teſtatoris, & ejus filius, vel pater alii legatur, quia liberatur æſtimationem ſolvendo. Hoc dicit.

(1) *Entregar.* Si res eſt alibi, & hęres copiam non habet eam dandi, ut *in leg. cum res*, *ff. de legat.* 1. nam regulariter hæres tenetur tradere rem legatam in loco, ubi eſt: ut ibi ubi vide caſus fallentiæ.

(2) *Dezimos.* Concord. *cum L. non dubium*, §. *fin. ff. de legat.* 3. & *cum* §. *non ſolum*, *inſtit. de legat.* & vide *ſupra eod. in leg.* 10. quid autem ſi hæres alias potuit rem legatam redimere congruo pretio, & noluit, modo verò habere non poteſt, niſi immenſo prætio? Vide gloſſ. notat. *in leg. qui concubinam*, §. *fin. ff. de legatis* 3.

(3) *Parenteſco.* Concord. *cum L. ſi domus*, §, *qui confitetur*, *ff. de legat.* 1. & not. iſtam L. cum dixit, *o parientes muy de cerca.* Nam videtur latius loqui quam, *dict.* §. *qui confitetur*, & facit *L.* 1. *tit.* 5. 4. *part.* & *L. poſſeſſionum*, *C. de commun. utriuſque judi.*

(4) *Semejantes deſtas.* Et ſic, ubi eſſet affectio ratione perſonarum, ne reſultet aliquid inhumanum: ſecus ergo, ſi eſſet affectio rerum, ut *in dict.* §. *qui confitetur*, per quem dixit Bald. quod ſi pater doctor relinquit filium hæredem, & legat alteri libros, non audietur filius, & ſi ſit doctor volens ſolvere æſtimationem, ne liberi ab eo ſeparentur: non enim habetur conſideratio talis intereſſe contra diſpoſitionem teſtatoris, ſecundum eum, & Paul. de Caſt. ibidem.

L E Y XXXIX.

Com o puede el fazedor del Teſtamento revocar las Mandas, que ouieſſe fechas.

REuocar (1) puede el teſtador rodas las mandas que ouieſſe fechas, cada que quiſiere, quier ſean fechas en teſtamento acabado, o en otra eſcritura qualquier, E aun las que fueſſen fechas en teſtamento acabado, puedelas reuocar en otra eſcritura, que ſe faze ante cinco teſtigos, a que llaman en latin, Codicillus. (2) Otroſi ſe podria deſatar la manda, quando el teſtador cancellaſſe (3) la eſcritura della por ſu mano miſma, o la mandaſſe cancellar a otro. Mas ſi la cancellaſſe otro alguno, (4) ſin mandado, e ſin ſabiduria del teſtador, valdria la manda; ſi fueſſe cancellada de manera, que ſe pudieſſe leer; o ſi ſe pudieſſe prouar con cinco teſtigos, que fueſſe fecha.

Ley 1. tit. 4. lib. 5. Recop.

L E Y XL.

Como ſe reuoca, o non, la Manda, quando el teſtador enagena la coſa, deſpues que la mando.

DOnacion faziendo el teſtador en ſu vida a algun ome, de alguna coſa que ouieſſe mandada en ſu teſtamento a otro, deſataſſe (1) porende la manda: porque ſemeja que ſe arrepintio, pues la dio a otro, en ante que murieſſe. Mas ſi la vendieſſe, o empeñaſſe, non ſe deſataria, nin reuocaria porende; ante dezimos, que aquel a aquien fue mandada, que deue auer el precio por que fue vendida, o la eſtimacion, ſi fuere empeñada, aſsi como de ſuſo diximos. E eſto es, porque ſemeja, que pues que el teſdor la vendio, o la empeño, que ſu entencion fue de lo fazer, por mengua que auia, e non por reuocar la manda.

Ley 1. tit. 6. Ley 4. tit. 7. lib. 5. Recop.

L E Y XLI.

Como ſe deſata la Manda, ſi la coſa de que es fecha, ſe pierde, o ſe muere.

SI la coſa que ouieſſe mandada el teſtador a otro ſeñaladamente, ſe perdieſſe deſpues, o ſi ſe murieſſe, ſin culpa del heredero, (1) deſataſſe porende la manda, e non ſeria tenudo el heredero, de la cumplir. Pero ſi dubdaſſen, ſi ſe perdiera aquella coſa por ſu culpa del heredero, o ſi fuera traſpueſta, o eſcondida, con ſu ſabiduria; eſtonce, deue el dar tal recabdo, que ſi pareſcieſſe aquella coſa, que la de (2) a aquel a quien fue mandada. E dezimos, que eſtonce ſe pierde la coſa por culpa del heredero, quando non la guardaſſe, o non la fizieſſe guardar,

L E X XXXIX.

Legatum poteſt revocari expreſsè per teſtatorem, tàm in teſtamento quàm in codicillis, & etiam ipſo facto, ut per cancellationem teſtatoris, vel alterius ejus mandato, ſed ſi ſine mandato cancelletur, & legi poteſt, vel per quinque teſtes probetur, valet legatum. Hoc dicit. Habuit ortum à *L. datum*, *C. de legatis.*

(1) *Reuocar.* Et nota, quòd per ademptionem prælegati facti uni ex hæredibus, videtur revocatum prælegatum factum alteri hæredi quando ademptio fuit facta cauſa adæquationis, ut eſſet æqualitas inter hæredes, caſus eſt ſingularis *in leg. alteri*, *ff. de adi. legat.* ex quo inferens ad quæſtionem, quòd ſi pater fecit majoriam in unum ex filiis, ſi poſtea dicat, quòd facit cauſa æqualitatis aliam majoriam in alterum filium, quòd revocata prima majoria, cauſa adæquationis prædictæ, videtur etiam revocata ſecunda majoria, & quod ſi quis fecit majoriam revocabilem de certis rebus in unum filium, poſtea de eiſdem rebus facit majoriam in alium filium, an videatur prima revocata, ſi de ea facit mentionem? Gloſſ. *in leg. ſeya*, *ff. de don. cau. mort.* in verbo. *permittitur*, dicit, quòd ſic, & ſequitur illam Dynus, & Paulus, ibi tenet contrarium volens, quòd videatur donare, ſecundò filio, in caſu quo primus non haberet, & facit, *L. ſequens quæſtio. ff. de legat.* 2.

(2) *Codicillus.* Ex hoc videtur, quòd etiam ipſo jure videtur ademptum in codicillis, quòd erat relictum in teſtamento, & ſic non ſit opus exceptione, ut dicebat gloſſ. quam ibi tenet Paul. de Caſtr. *in leg. ſi ita ſit ſcriptum*, *ff. de legat.* 1. & illi gloſſ. eſt alia contraria *in leg. fideicommiſſum*, *C. de fideicommiſſ.* quam ſequuntur communiter Doct. ibi Bart. Bald. & Ang. & Alexand. *in dict. leg. ſi ita ſit ſcriptum*, per text. *inſt. de adim. legat.*

(3) *Cancellaſſe.* Adde *leg.* 1. §. *ſed. & ſi legi*, *&* §. *ſed conſulto*, *& L. proximè*, *ff. de his quæ in teſt. delen.*

(4) *Alguno.* Adde *L.* 1. *in princip. ff. de his quæ in teſta. delen.*

L E X XL.

Si rem legatam donat teſtator, videtur revocaſſe legatum, ſecus ſi vendat, aut permutet, vel pignori dedit. Hoc dicit.

(1) *Deſataſe.* Adde *L.* 17. *ſupra eod.* & quæ ibi dixi, & facit quòd ſi teſtator fecit majoriam de pluribus rebus, & poſtea voluntariè alienavit aliquam rem ex eis quia fortè dedit ſecundo filio, quòd & ſi poſtea eam rehabeat, non reincidat in majoriam, *L. cum ſervus*, *ff. de adi. legat.* Bald. *in leg.* 3. *C. de legat.* & idem ſi venditio fuit nulla, ſecundùm Bald. *in rubr. C. de verb. ſign. verſic. ſed quid ſi teſtator.*

Quid autem, ſi teſtator reliquit majoriæ domum ſuam principalem quam poſtea vendit, & aliam emit, an empta ſurrogetur loco primæ? Videtur quod ſic argum. hujus L. & per ea quæ notat Bart. *in leg. placet*, *ff. de liber. & poſth.* in materia poſthumi inſtituti, & quid ſi teſtator inſtituit filios ſuos hæredes, & in unum ex eis fecit majoriam de certis rebus, & de tali re quæ tunc erat aliena: ſub conditione, ſi fuerit ſua tempore mortis, quia fortè cogitabat illam emere, emit eam poſtea, & tradidit illi filio in quem faciebat majoriam, an videatur tradere ut ſit majoria, vel an intelligatur defecto conditio? Dic, quòd erit majoriæ, *L. talem*, *ff. de hæred. inſtit.* juncta gloſſ. in verbo *palam. eſt in* §. 1. & vide, *L. lucius*, *ff. de legat.* 2.

L E X XLI.

Re autem legata, perdita, vel perempta ſine culpa heredis negligentia, vel mora, non tenetur hæres, niſi ad cavendum de ea inventa tradenda, nec etiam tenetur hæres, ſi occidat ſervum legatum cum ſua uxore in adulterio deprehenſum. Hoc dicit. Habuir ortum *à L. cum res*, §. *pen. & ulti. ff. de lega.* 1.

(1) *Del heredero.* Proſequitur iſta L. not. per Azon. *C. cod. in ſumma*, *col. fin. verſic. item liberatur hæres.*

(2) *Que la de.* Et ſic habes, quòd hæres tantum teneatur cavere de præſtando rem ſine culpa hæredis, non apparentem: ſi ad eum pervenerit non autem de perſequendo rem, gloſſ. *in leg. ſi quis ſervum*, *in prin. ff. de leg.* 2. Bart. Ang. & Imol. *in dict. leg. cum res*, *in princ*, & nota quod etiam tenebitur hæres perſequi ſervum exiſtentem in fuga, vel ſimilem rem ſumptu legatarii, & ejus

dar, aſsi como las otras ſus coſas; (3) o ſi ſe perdio, detardando (4) a ſabiendas de la dar, por non querer, o por negligencia del. E porende la deue pechar el heredero, a aquel a quien fue mandada; fueras ende, ſi el teſtador ouieſſe fecha manda a otro de algun ſieruo, e deſpues le fallaſſe el heredero con ſu muger, o con ſu fija, (5) e lo mataſſe. Ca eſtonce, non ſeria tenudo de cumplir la manda, nin de pechar ninguna coſa por el, aquel a quien fue mandado tal ſieruo.

L E Y XLII.

Como ſe deſata, o non, la Manda que es fecha, de lana, o de madera, o de otra coſa ſemejante, ſi ſe fizieſſe deſpues alguna lauor dellas.

LAna, o madera auiendo algund teſtador, ſi deſpues que ouieſſe fecha manda dellas, en ante que ſe murieſſe, fizieſſe paño (1) de la lana, o fizieſſe de la madera caſa, o Naue, o otro edificio, deſataſe porende tal manda, e non vale deſpues: porque faziendo eſto, entiendeſe, que quiſo reuocar la manda a aquel que la auia fecho. Otroſi dezimos, que ſi el teſtador fiziere manda de alguna carreta, o carro, que aquel a quien es mandada tal coſa, la deue auer con la beſtia que la trae. Pero ſi deſpues, en vida del teſtador, ſe murieſſe la beſtia (2) que la ſolia traer, deſataſe porende la manda, e non vale; fueras ende, ſi el teſtador, en ſu vida, metieſſe otra beſtia en lugar de aquella que fueſſe muerta: ca eſtonce, aura la manda aquel a quien fueſſe fecha.

ejus periculo, *L. ſi ſervus legatus*, *in princ. ff. de legat.* 1. ſed an tenebitur etiam de hoc cavere? Et dicendum videtur, quód ſic per *L. ſervo legato*, §. *fin. eod. tit.* & quod ſic ſuppleatur iſta L. ita tenent Bart. & alii communiter *in dict. leg. ſi quis ſervum*, Paul. & Alex. *in dict. leg. cum res*, & ſi ſervus legatus erat in fuga tempore teſtamenti: tunc heres etiam ſuo ſumptu eum debet perſequi, *L. cum ſervus legatus*, *ff. eod.* & ibi vide gloſſ. & intellige, ſi ſervus ita longe abſit, ut legatum eſſet inutile, ſi expenſis legatarii quærendus eſſet ſecundùm Bart. Paul. & Alex. ibi, ſecus verò ſi non exigeret ita magnam expenſam.

(3) *Como las otras ſus coſas.* Adverte quia de jure communi, in iſta materia de qua culpa teneretur hæres legatario, communiter tenetur diſtinctio quam ponit Bart. *in leg. cum res*, §. *culpa*, *ff. de legat.* 1. videlicet, quòd ſi ille quaſi contractus, qui celebratur aditione hæreditatis, per quem obligatur hæres legatariis, & fideicommiſſariis fit gratia legatarii, vel fideicommiſſarii tamen: quòd eſt quando major pars hæreditatis vadit ad legatarium, vel fideicommiſſarium, & tunc hæres non tenetur, niſi de dolo, & lata culpa, *leg. mulier*, §. *ſi hæres*, *ff. ad Trebell.* quandoque eſt celebratus contractus iſte gratia hæredis, ut quando apud hæredem major pars remanet: & tunc tenetur etiam de leviſsima culpa, *ut in dict.* §. *culpa*, quandoque celebratur gratia utriuſque, quia modicum plus vadit ad legatarios, quàm ad hæredem, vel è contra: & tunc tenetur de levi tantum, *leg. ſi ſervus legat.* §. *cum quid*, *ff. eod.* & iſta diſtinctio fuit originaliter Petri, *in dict.* §. *culpa*, & tenuit etiam eam Bar. *in leg. quod nerva*, *fi. q. ff. depoſi.* & quaſi communiter tenetur per ſcribentes, prout atteſtatur Alex. & Jaſo. *in d.* §. *culpa*, Bal. tamen ibi dicit heredem indiſtinctè non teneri de leviſsima culpa: cum obligetur ex quaſi contractu aditionis celebrato gratia utriuſque ejus, ſ. & legatarii, *leg. apud Julian. in fi. ff. quib. ex cauſ. in poſſe. ea.* ergo de leviſsima culpa non debet teneri, *leg. ſi ut certo*, §. *nunc videndum*, *ff. commoda. leg. contractus*, *ff. de reg. jur.* quod fuit prima opinio gloſ. *in d.* §. *culpa*, & illam videtur tenuiſſe Azo. *C. eod. in ſum. col. fin.* ubi ponit hæc verba, culpa autem æſtimanda eſt, non tamen dolo, proxima: ſed etiam levis, & ut non pretermittat quod debet facere, & ſit diligens in faciendo quod pertinet ad rei cuſtodiam, *allegat. d. leg. cum res*, §. *culpa*, & certè hæc lex partitarum ſatis favere videtur huic opinioni in iſto verbo, *aſſi como las otras ſus coſas*, imo etiam vult ſingularius, quod levis culpa, de qua vult hæredem teneri, conſideretur, non prout Bar. eam diffinit, & conſiderat in rebus prorſus alienis, *in d. leg. quod nerva*, *col.* 8. *&* 9. & prout etiam *leg. partitarum diffinit tit.* 3. *leg.* 3. *ſupra* 5. *part.* Sed prout eam diffinit ibidem Bart. in rebus communibus incidenter, vel ex conventione, quia licèt dominium rei legatæ tranſeat in legatarium, adhuc tamen, cum ſit de hæreditate, non judicatur hic prout res prorſus aliena, quoad iſtum effectum ſicut etiam in ſimili dixi *in leg.* 2. *tit.* 2. 5. *part.* & nimirum, quia conſideravit iſta, *leg.* gratia utriuſque, hæredem ex quaſi contractu aditionis obligatum fuiſſe, bene tamen placet diſtinctio Bar. quæ communiter approbatur cui non reſiſtit iſta, *leg. partitarum*, & probatur ſatis in legibus per eum allegatis, & ſic concordentur iſta jura, & quia *d.* §. *culpa*, non violando ejus litteram, ſatis probat hæredem etiam de leviſsima teneri, unde tenenda videtur diſtinctio prædicta.

(4) *Detardando.* Si enim res legata perit poſt moram, perit periculo hæredis, ut hic & *in d.* §. *culpa*, non facta diſtinctione, an eſſet eodem modo peritura penes legatarium vel non? & iſta eſt magis communis concluſio gl. & doct. *in leg. quod te*, *ff. ſi cert. peta.* & *in leg. nemo*, §. *ſi poſt moram*, & ibi Barto. *ff. de verbor. obligat.* & per Alex. *in d.* §. *culpa.* Vide quæ dixi *in leg. fi. tit.* 2. *part.* 5. *in gloſ. fi.*

(5) *Con ſu muger, ò con ſu fija.* Adde *leg. quid ergo*, §. *ſi hæres*, *& ibi gloſ. ff. de legat.* 1.

L E X XLII.

Teſtatore ex lana vel tignis legatis ædificium, vel pannum faciente, revocatur legatum. Et quadriga, aut curru legato, debetur etiam beſtia adducens currum, vel quadrigam, qua mortua, interit legatum, niſi aliam ejus loco apponat teſtator. H. d. *Concord. ff. de leg.* 3. *l. ſi cui lana.* & *l. lana legat.*

(1) *Paño.* Proſequitur iſta. *l. nota.* per Azor. *C. eod. in ſum. col. fi. verſic. Item liberatur hæres propter transformationem rei.*

(2) *La beſtia.* Loquitur iſta. l. quando unus tamen equus, vel mulus ducebat currum. Quid vero ſi eſſet quadriga vel currus, qui duobus mulis veheretur, qui fuit legatus, an uno perempto, pereat legatum, vel debeantur reliquię quæ ſuperſunt? diſtingue, an ſit legata proprietas, vel uſusfructus, nam ſi uſusfructus currus fuit legatus: cum tale legatum reſpiciat formam rei, illa perempta, deficit legatum, ut probatur *in leg. quid tamen*, §. *fi.* ubi Ang. & Bal. *& in leg. repeti.* §. *fi. ff. quibus mod. uſusfruct. amit.* ſi verò proprietas legatur, tunc dic. ut per Imo. & Paul. de Caſt. poſt Bart. *in leg. peculium*, §. *quadriga. ff. de legat.* 2.